

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Організація і методика обліку та аналізу основних засобів на ТОВ
«ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»

Виконала студентка 2 курсу, групи 8.0712-оа-2
спеціальності 071 Облік і оподаткування
освітньої програми облік і аудит

І.С. Хведчик

Керівник _____ к.е.н., доцент Сасенко О.Р.

Рецензент _____ к.е.н., доцент Сьомченко В.В.

Запоріжжя 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«___» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Хведчик Ірині Сергіївні

1. Тема роботи: Організація і методика обліку та аналізу основних засобів на ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ» керівник роботи Саєнко О.Р. к.е.н., доцент затверджені наказами ЗНУ від 01.05.2023 №650-с, 18.09.2023 р. № 1446-с.
2. Строк подання студентом роботи: 01 грудня 2023 року.
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та фінансової звітності підприємства ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ».
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні основи організації обліку та аналізу основних засобів; визначити особливості системи бухгалтерського обліку основних засобів на ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»; здійснити аналіз наявності руху і технічного стану основних засобів та розробити шляхи удосконалення їх використання.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 8 рис., 15 табл. і 12 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	19.08.2023	19.08.2023
2	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	16.09.2023	16.09.2023
3	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	07.10.2023	07.10.2023

7. Дата видачі завдання: 01.06.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2023	виконано
2.	Написання вступу	липень 2023	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2023	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2023	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2023	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2023	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2023	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2023	виконано

Студентка _____
(підпис)І.С. ХведчикКерівник роботи _____
(підпис)О.Р. Саєнко**Нормоконтроль пройдено**

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 111 с., 13 рис., 31 табл., 2 додатка, 80 джерел.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, АМОРТИЗАЦІЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ОЦІНКА, НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, ПОТЕНЦІАЛ, СТРУКТУРА, РЕЗЕРВИ, РЕСУРСИ, ФОНДОВІДДАЧА, ФОНДОМІСТКІСТЬ

Об'єктом дослідження є процес формування організаційно-методичних засад обліку та аналізу основних засобів на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних засад бухгалтерського обліку та аналізу ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження організаційно-методичних засад обліку та аналізу основних засобів з метою розробки практичних рекомендацій щодо їх удосконалення з урахуванням особливостей і потреб управлінської діяльності в забезпеченні ефективності використання основних засобів.

Методи дослідження – діалектичний метод пізнання – для розкриття сутності основних засобів, зносу й амортизації як економічних категорій; метод індукції та дедукції – для оцінки сучасного стану та виявлення тенденцій подальшого розвитку обліку основних засобів і амортизації; методи аналізу, синтезу, статистичні та економетричні методи – для комплексної оцінки ефективності використання основних засобів та пошуку резервів для її підвищення.

Результати та значимість роботи полягають у розробці теоретичних та методичних положень щодо вдосконалення обліку основних засобів на

підприємстві у сучасних умовах, зокрема:

удосконалено:

– класифікацію операцій з використання основних засобів відповідно до критерію впливу основних засобів на результати господарської діяльності з метою поліпшення облікового-аналітичного процесу на промисловому підприємстві;

– підхід до аналізу ефективності використання основних засобів через доповнення показниками ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів, що дозволить підприємствам підвищити якість наданих послуг, енергоефективність діяльності та екологічну безпеку виробництва.

набули подальшого розвитку:

– сутність поняття «основні засоби» як частини майна, що використовується як засіб праці та призначена забезпечувати виробничі, адміністративні й соціально-культурні аспекти господарської діяльності підприємства протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, яке, на відміну від існуючих, розкриває сутність поняття на підставі комплексного підходу до оцінки використання основних засобів у господарській діяльності підприємств.

– підхід до формування облікової політики підприємства в частині обліку основних засобів на підставі визначення її складових з метою отримання повної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

SUMMARY

Qualification work contains: 111 p., 3 sections, 31 tab., 13 fig., 2 annex, 80 references.

FIXED ASSETS, DEPRECIATION, CAPITAL INTENSITY, RETURN ON ASSETS, EFFICIENCY, EVALUATION OF FIXED ASSETS, ACCOUNTING, ANALYSIS, EFFICIENCY

The object of the study is the process of formation of accounting and analytical information on the effective management of the use and updating of fixed assets.

The subject of the research is a set of theoretical, methodical and practical problems of accounting and analytical support for the management of the use and updating of fixed assets.

The purpose of the qualification work is to study the features of the accounting and analysis of fixed assets in order to develop practical recommendations for improving it, taking into account the specific features and needs of management activities in ensuring the efficiency of the use of fixed assets.

Research methods – dialectical method of cognition - for disclosure of the essence of fixed assets, depreciation and amortization as economic categories; Method of induction and deduction - to assess the current state and identify trends in the further development of accounting for fixed assets and depreciation; Methods of analysis, synthesis, statistical and econometric methods – for a comprehensive assessment of the effectiveness of the use of fixed assets and the search for reserves to increase it.

The results and significance of the work consist in the development of

organizational and methodological provisions for improving the accounting of incomes and expenses as well as analysis of the fixed assets of the enterprise, in particular:

improved:

– classification of operations from the use of the fixed assets in accordance with the criterion of influence of the fixed assets on the results of economic activity with the aim of improvement of registration and analytical processes on an industrial enterprise;

– approach to the analysis of the effectiveness of fixed assets via the addition of indicators of efficiency of use of updated and improved the fixed assets, which will allow enterprises to improve the quality of baking bakery products, energy efficiency activities and environmental security.

have been further developed:

– essence of concept «the fixed assets» as parts of property, that is used as means of labour and appointed to provide the productive, administrative and sociocultural aspects of economic activity of enterprise during a period that exceeds 12 months, or ordinary operating cycle, that, unlike existing, exposes essence of concept on the basis of the complex going near the estimation of the use of the fixed assets in economic activity of enterprises;

– approach to forming of registration politics of enterprise in part of account of the fixed assets on the basis of determination of her constituents with the aim of receipt of complete information for the acceptance of effective administrative decisions.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ПП – приватне підприємство

ПКУ – Податковий кодекс України

П(С)БО – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку

МСБО – Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

ДСТУ – Державні стандарти України

ISO - Міжнародна організація по стандартизації

ПДВ – податок на додану вартість

ПВ – первісна вартість

рах. – рахунок

ф. – форма

грн. – гривень

тис. грн. – тисяч гривень

р. – рік

% – відсотки

Δ – зміна у динаміці

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ	
РЕФЕРАТ	
SUMMARY	
СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ	
ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	
1.1 Сутність основних засобів та їх роль в господарській діяльності підприємства	14
1.2 Оцінка основних засобів та їх класифікація.....	21
1.3 Нормативно-правове забезпечення обліку основних засобів.....	34
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»	
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства	42
2.2 Синтетичний і аналітичний облік основних засобів.....	46
2.3 Напрями вдосконалення обліку основних засобів	72
РОЗДІЛ 3 ОЦІНКА СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»	
3.1 Аналіз наявності, технічного стану та руху основних засобів на підприємстві	76
3.2 Аналіз ефективності використання основних засобів.....	82
3.3 Шляхи оптимізації аналізу використання основних засобів.....	90
ВИСНОВКИ.....	97
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	100
ДОДАТОК А Баланс за 2021р.....	108
ДОДАТОК Б Звіт про фінансові результати за 2021р.....	110

ВСТУП

Основні засоби – це виробничий потенціал підприємства, вони є невід’ємною частиною майна підприємства. Їх питома вага в загальній сумі коштів на промислових підприємствах України складає більше 50%. Основні засоби безпосередньо впливають на собівартість продукції (товарів, робіт), формування показників фінансового стану підприємства, внаслідок здійснення ним інвестиційної та операційної діяльності.

Роль основних засобів у процесі забезпечення ефективної системи функціонування підприємства зумовлюють особливі вимоги до інформації про наявність, рух, стан і використання основних засобів.

З цього і випливає, що питання дослідження ефективного використання основних засобів підприємством в умовах ринкової економіки набуває особливої актуальності.

Проблеми обліку й аналізу основних засобів ніколи не втрачали своєї актуальності і завжди залишалися дискусійними, що знайшло своє відображення у дослідженнях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у розробку теоретичних основ обліку і аналізу основних засобів зробили вітчизняні вчені: З.М. Борисенко, Л.М. Бражнікова, Н.Г. Виговська, С.Ф. Голов, Н.О. Гура, Г.М. Давидов, В.П. Завгородній, А.Г. Загородній, І.Д. Лазаришина, Н.М. Лисенко, В.Ф. Максимова, Я.В. Ошмарін, В.М. Пархоменко, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, С.В. Хома, П.Я. Хомин, І. Чалий, М.Г. Чумаченко та багато інших. Ця проблема обґрунтовано висвітлена в наукових працях зарубіжних дослідників: Р. Ентоні, Дж. Ріса, А. Кальмеса, Л. І. Кулікової, К. Маттерна, З. Танхойзера, М. Метьюс, М. Перера, Я. В. Соколова, Б. Твісса, Е. Хендріксена, М. Ван-Бреда та ін.

Не зменшуючи вагомості проведених наукових досліджень вказаних авторів, зазначимо, що наявність невирішених питань, дискусійність багатьох

теоретичних положень, а також їх важливе практичне значення обумовлюють необхідність подальшого удосконалення обліку і аналізу основних засобів, у тому числі з урахуванням особливостей діяльності підприємств поліграфічної галузі.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження організаційно-методичного забезпечення обліку та аналізу основних засобів з метою розробки практичних рекомендацій щодо його удосконалення.

Відповідно до мети дослідження в роботі поставлені такі завдання:

- розкрити та розвинути економічну сутність поняття «основні засоби»;
- удосконалити класифікацію операцій з використання основних засобів на промисловому підприємстві;
- дослідити організацію бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві;
- удосконалити підходи до формування облікової політики підприємства в частині обліку основних засобів;
- проаналізувати стан та ефективність використання основних засобів;
- удосконалити підхід до аналізу ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес формування організаційно-методичного забезпечення обліку та аналізу основних засобів.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів облікового та аналітичного забезпечення процесу управління основними засобами на підприємстві.

Методи дослідження ґрунтуються на фундаментальних положеннях сучасної економічної теорії, загальнонаукових і спеціальних методах обліку й аналізу. У процесі дослідження використано: діалектичний метод пізнання – для розкриття сутності основних засобів, зносу й амортизації як економічних категорій; метод індукції та дедукції – для оцінки сучасного стану та виявлення тенденцій подальшого розвитку обліку основних засобів і амортизації; методи аналізу, синтезу, статистичні та економетричні методи –

для комплексної оцінки ефективності використання основних засобів та пошуку резервів для її підвищення.

Результати та значимість роботи полягають у розробці теоретичних та методичних положень щодо вдосконалення обліку основних засобів на підприємстві у сучасних умовах, зокрема:

удосконалено:

– класифікацію операцій з використання основних засобів відповідно до критерію впливу основних засобів на результати господарської діяльності з метою поліпшення облікового-аналітичного процесу на промисловому підприємстві;

– підхід до аналізу ефективності використання основних засобів через доповнення показниками ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів, що дозволить підприємствам підвищити якість наданих послуг, енергоефективність діяльності та екологічну безпеку виробництва.

набули подальшого розвитку:

– сутність поняття «основні засоби» як частини майна, що використовується як засіб праці та призначена забезпечувати виробничі, адміністративні й соціально-культурні аспекти господарської діяльності підприємства протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, яке, на відміну від існуючих, розкриває сутність поняття на підставі комплексного підходу до оцінки використання основних засобів у господарській діяльності підприємств;

– підхід до формування облікової політики підприємства в частині обліку основних засобів на підставі визначення її складових з метою отримання повної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Інформаційною базою дослідження була фінансова звітність ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання», сучасні теорії бухгалтерського обліку і аналізу, нормативно-правові акти України, наукові

праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів з питань теорії та організації бухгалтерського обліку і аналізу, монографічні та періодичні фахові видання, матеріали всеукраїнських і міжнародних наукових і науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси тощо.

Розробки, рекомендації і висновки виконаної роботи доповідались, обговорювались й одержали позитивну оцінку на XVIII Міжнародній науково-практичній конференція «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (м. Запоріжжя, 19-20 жовтня 2023р.).

Крім того, питання організації обліку і аналізу готової продукції було розглянуто в 2 статтях та розміщено фаховому журналі «Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки» №4, 2023р. та у збірнику статей молодих вчених «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства» (випуск 8, 2023р.).

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 108 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Сутність основних засобів та їх роль в господарській діяльності підприємства

«В умовах ринкової економіки ефективне функціонування суб'єктів господарювання можливе завдяки збалансованому використанню всіх видів ресурсів. Інтенсифікація та нарощування обсягів виробництва забезпечується, в першу чергу, зростанням рівня екстенсивного та інтенсивного використання основних засобів.

Поліпшення технічних якостей основних засобів забезпечує основну частину росту ефективності виробничого процесу, що можливо тільки при правильному обліку основних засобів, при підвищенні шляхів його удосконалювання. Для здійснення своєї діяльності підприємства мусять мати необхідні засоби та матеріальні умови. Це найголовніший елемент продуктивних сил, який детермінує їхній розвиток.

Основні засоби формують матеріально-технічну базу підприємства. Від правильного та раціонального обліку основних засобів залежить процес їх відтворення, поповнення, оновлення та в кінцевому рахунку – забезпеченість підприємства конкурентоспроможними, сучасними засобами праці.

Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-правових дій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше ніж один рік» [52, с. 100].

«Об'єкт основних засобів – це закінчений пристрій з усіма

пристосуваннями і приладдям для виконання певних самостійних функцій чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначень, що мають для обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, певну роботу тільки у складі комплексу.

Якщо один об'єкт основних засобів складається із частин, які мають різний термін корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів. Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена» [9, с. 224].

«Вирішенню питань, пов'язаних із сутнісним трактуванням основних засобів, присвячено дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів.

Однак у зв'язку з масштабністю і багатовекторністю цього поняття, взаємозв'язком основних засобів з багатьма економічними явищами і процесами, що відбуваються на підприємстві, існує значна наукова дискусія з їх сутнісного трактування.

Зародження та розвиток товарного виробництва обумовлювалися наявністю у власника засобів праці, за допомогою яких праця уречевлювалася у товар, який мав мінову, а пізніше – додаткову вартість. Саме накопичення цієї додаткової вартості сприяло появі капіталу. Отже, завдяки праці створено засоби праці, які, у свою чергу, є однією із умов появи та накопичення капіталу власників. Засіб – це знаряддя (предмет, сукупність пристосувань) для здійснення будь-якої діяльності» [25].

«З погляду економічної категорії, основні засоби – це частина постійного виробничого капіталу, яка виступає у формі засобів праці та поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносить свою вартість на виготовлений продукт. Значення вивчення та дослідження такої економічної категорії як основні засоби зумовлюється наступним: основні

засоби, які призначені для використання у виробничій сфері, складають матеріальну основу продуктивних сил, виробничий апарат та засоби праці, наявність та склад яких визначає економічний потенціал суспільства. Економічні епохи відрізняються не тим, що виробляється, а тим, як виробляється, якими засобами праці. Основні засоби, які використовуються у невиробничій сфері створюють умови, сприяють підвищенню рівня науки та культури, покращанню здоров'я та соціальному розвитку суспільства. Підвищення якісного складу основних засобів – це передумова підвищення продуктивності праці» [55].

«Якщо розглядати еволюцію такої економічної категорії як основні засоби, то першим вченим, який виділив це поняття, був А.Сміт. Ним було введено у політичну економію узагальнюючі поняття основного та оборотного капіталу. Так, він вбачав розбіжність між основним і оборотним капіталом способ, у який вони приносять дохід. Що стосується саме основного капіталу, то, на його думку, основний капітал – це капітал, направлений на поліпшення землі, купівлю машин та устаткування, інструментів та інших предметів, які приносять дохід, залишаючись у одній і тій же натурально-речовій формі у одного власника. Однією з складових основного капіталу, вважав А. Сміт, є наявність придбаних і корисних здібностей усіх жителів або членів суспільства. Придбання таких здібностей, враховуючи також утримання їхнього володаря протягом його виховання, навчання й учнівства, завжди потребує дійсних витрат, що являють собою основний капітал, що ніби то реалізується в його особистості. Ці здібності, які є частиною майна такої особи, водночас стають частиною багатства всього суспільства, до якого вони належать. Велику спритність і уміння робітника можна розглядати з тієї ж точки зору, як і машини і знаряддя виробництва, що скорочують або полегшують працю і які, хоча і потребують певних витрат, але відшкодовують ці витрати разом із прибутком» [25, с. 431].

«А. Сміт вважав, що основний капітал в обігу взагалі не знаходиться

тому, що весь час знаходиться у одного власника, а прибуток він приносить лише за допомогою оборотного капіталу. Це була помилка Сміта, тому що у обігу беруть участь обидві частини капіталу. Він невірно трактував обіг як рух речей та передачу права власності з рук у руки. Дійсно, елементи основного капіталу можуть не рухатись, але в обігу буде перебувати їх вартість. Не можна погодитись, виходячи з уречевленої форми основного капіталу, з віднесенням А. Смітом до нього придбаних корисних здібностей усіх жителів або членів суспільства. Але ж основний капітал, а отже, і основні засоби – це в першу чергу активи. Тобто необхідно виходити як з функції капіталу у процесі виробництва, так і з його натуральної форми.

У Д. Рікардо в основі поділу капіталу на основний та оборотний лежить строк використання цих частин капіталу. Він вірно відзначив, що однаковий вид капіталу, залежно від галузі, де він знаходиться або розглядається, може виступати як основний або як оборотний капітал» [55].

«Дж.С.Міль більш чітко вказав на багаторазову участь основного капіталу у виробничому процесі, тому як значна частина капіталу, втілена в знаряддях виробництва, що відрізняються більш-менш тривалим існуванням яка використовується роллю у виробництві, не виключається з нього, а залишається в ньому, причому функція цієї частини капіталу не вичерпується одноразовим ужитком. До цього розряду капіталу відносяться будинки, машини й усі або велика частина предметів, іменованих приладами або інструментами. Довговічність деяких із них дуже значна, і їхнє існування як знарядь виробництва подовжується багаторазовим повторенням виробничих операцій. Капітал, що існує в будь-яких із таких довговічних форм і дохід від якого надходить протягом відповідно тривалого періоду, називається основним капіталом. Таким чином, Дж.С.Міль вказав на такі ознаки основного капіталу, як тривале існування, багаторазовий ужиток та одержання доходу від його використання протягом тривалого періоду» [6, с. 27].

К. Маркс вже зазначав, що засоби праці протягом усього процесу їх

функціонування зберігають свою форму по відношенню до продукту. Після повного фізичного зносу вони йдуть на брухт та замінюються новими. Для придбання засобів праці необхідно авансувати капітал одразу, але брати участь у обороті цей капітал буде частинами, по мірі зносу засобів праці. К.Маркс остаточно визначив головну розбіжність між видами капіталу, яка, на його думку, полягає у способі перенесення своєї вартості на виготовлений продукт.

Поняття основні засоби в різних літературних джерелах подається по різному (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення поняття основні засоби в різних літературних джерелах

Джерело	Визначення
1	2
П(с)БО № 7	«Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [62].
ПКУ	«Основні засоби – це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів. Такі основні засоби призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, та вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом і очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік). Такі зміни внесені у підпункт 14.1.138 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України Закон України від 17.07.2016 року № 655-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків»» [60].
Бутинець Ф.Ф.	«До основних засобів належать матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у праці виробництва або постачання товарів та послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більша одного року (або операційного циклу, якщо він тривалий за рік)» [7, с. 224].

Продовження таблиці 1.1

1	2
Довгалюк Н.В.	«Основні засоби – це засоби праці, які мають вартість і функціонують у виробництві тривалий час у своїй не змінній споживчій формі, в їхню вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції, що виробляється, (на платні послуги) частинами в мірі спрацювання» [21, с. 5].
Мазуркевич І.О.	«До основних засобів належать засоби праці, що експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт значно вищій, повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва; переносить свою вартість на готову продукцію частинами, у мірі зносу» [44, с.54].
Мацибора В.І., Збарський В.К.	«Основні засоби підприємства представляють собою сукупність матеріально-речових цінностей, діючих в натуральній формі тривалий час як в сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері» [45, с.115].
Покропивний С.Ф.	«Під терміном «основні засоби» слід розуміти матеріальні цінності, які використовуються в господарській діяльності підприємств на протязі періоду який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, і вартість яких поступово зменшується в зв'язку з фізичним або моральним заносом» [61, с.87].
Хом'як Р.Л.	«Основні засоби представляють собою засоби праці, які функціонують на протязі тривалого часу, зберігають свою натуральну форму і втрачають свою вартість поступово, частинами» [72, с. 218].

Як зазначає практичний досвід основна частина інвестиційних коштів спрямовується на придбання матеріальних активів довгострокового використання. Основні засоби входять до складу малоліквідної частини активів. Однак їх реалізація чинить значний вплив на планування фінансових потоків підприємства.

«Управління основними засобами тісно пов'язане з управлінням інвестуванням (капітальними вкладеннями), яке відіграє у забезпеченні економічної безпеки важливу роль. Ефективне управління використання та відтворення основних засобів передбачає проведення контролю за відображенням основного капіталу в обліку та аналіз оцінки інвестиційної політики підприємства» [52].

На основі аналізу нормативних документів та наукових розробок ознаками основних засобів слід вважати:

- вартісність (перевищення встановленого державою ліміту);

- матеріальне вираження (гроші, засоби виробництва, устаткування тощо);
- функціональне призначення (сфера використання у виробництві, торгівлі чи наданні послуг);
- тривалість використання (не менше одного року);
- амортизаційність (здатність до зменшення вартості у зв'язку з використанням) (рис.1.1).

Рисунок 1.1 – Ознаки основних засобів

Ці «ознаки притаманні ресурсам, які утримуються на балансі підприємств, організацій та приватних осіб і використовуються в господарській діяльності. Згідно з цими ознаками і слід формулювати поняття основні засоби» [50, с. 93].

Отже, на наш погляд основні засоби –це сутність частина майна, що використовується як засіб праці та призначена забезпечувати виробничі, адміністративні й соціально-культурні аспекти господарської діяльності підприємства протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл. Поняття основних засобів є дискусійним, проте воно має охоплювати зазначені характеристики і бути чітко унормованим, відокремленим від суміжних понять.

Запропонована економічна категорія «основних засобів» дасть змогу врахувати використання основних засобів у виробничій діяльності підприємства на підставі комплексного підходу.

1.2 Оцінка основних засобів та їх класифікація

«Незважаючи на великий науковий інтерес щодо системи класифікації об'єктів основних засобів, ще існує низька питань, що недостатньо глибоко вивчені та потребують подальших наукових досліджень, особливо у сучасних умовах реформування системи бухгалтерського обліку, як у зв'язку з намаганням гармонізації бухгалтерського та податкового обліку так із боку наближення вітчизняного обліку до Міжнародних стандартів фінансової звітності. З розвитком економічних та соціальних наук відбувається уточнення та зміни класифікацій економічної інформації та бухгалтерський облік за даних умов не є винятком.

Економічна сутність і матеріально-речовий зміст основних засобів слугують визначальними характеристиками в окресленні їх значення для здійснення відтворювальних процесів, функціонування та розвитку будь-якого виробництва. Вся сукупність наявних виробничих засобів складає найбільшу за питомою вагою частину національного багатства країни. Основні засоби визначають характер матеріально-технічної бази виробничої сфери на різних етапах її розвитку. Зростання і вдосконалення засобів праці забезпечують безперервне підвищення технічної оснащеності та продуктивності праці виробничого персоналу» [3].

«Основні засоби, що використовуються у виробництві, поділяють на певні групи, залежно від того, яку роль вони відіграють у виробничому процесі. Частина основних засобів використовується для безпосереднього впливу людини на процес виробництва, тобто виступають тими засобами праці, що безпосередньо впливають на оборотні засоби, перетворюючи їх на готову продукцію. Такі основні засоби називають їх «активною частиною». До них можна віднести робочі машини, устаткування, транспортні засоби, вимірювальні й регулюючі прилади, обчислювальна техніка та лабораторне устаткування. Існують й інші види основних засобів, які не

використовуються активно у виробництві, проте є необхідною умовою його здійснення. Тобто їх відсутність унеможлиблює здійснення виробничого процесу. До таких відносять, наприклад, будівлі, споруди. Саме ці основні засоби становлять так звану пасивну частину» [75].

«Для цілей бухгалтерського обліку згідно П(С)БО №7 основні засоби класифікуються за такими групами:

а) основні засоби:

- 1) земельні ділянки;
- 2) капітальні витрати на поліпшення земель;
- 3) будинки, споруди та передавальні пристрої;
- 4) машини та обладнання;
- 5) транспортні засоби;
- 6) інструменти, прилади, інвентар (меблі);
- 7) тварини; — багаторічні насадження;
- 8) інші основні засоби;

б) інші необоротні матеріальні активи:

- 1) бібліотечні фонди;
- 2) малоцінні необоротні матеріальні активи;
- 3) тимчасові (нетитульні) споруди;
- 4) природні ресурси;
- 5) інвентарна тара;
- 6) предмети прокату;
- 7) інші необоротні матеріальні активи;

в) незавершені капітальні інвестиції» [35].

«Основні засоби визнаються на балансі підприємства, якщо вони відповідають загальним критеріям визнання активів:

– існує ймовірність отримання майбутньої економічної вигоди від їхнього використання;

– їх вартість може бути достовірно визначена.

Підприємства можуть установлювати вартісні ознаки предметів, що

входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів. Облік основних засобів здійснюється за окремими інвентарними об'єктами.

Об'єкт основних засобів – це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством.

Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів» [39, с. 78].

«Відповідно до типової класифікації основні засоби можуть групуватися за:

- сукупністю спільних технічних характеристик;
- функціональним призначенням;
- умовами використання необоротних матеріальних активів
- формами власності і видами економічної діяльності тощо.

За галузевою ознакою основні засоби поділяються на: промисловості, сільськогосподарські, будівельні, транспортні, зв'язку.

Наявність тих або тих засобів на конкретному підприємстві пов'язана із напрямком його діяльності, а також із роботою допоміжних і обслуговуючих виробництв» [12].

За функціональним призначенням основні засоби поділяються на виробничі та невиробничі. Класифікаційні характеристики основних засобів подано на рисунку 1.2.

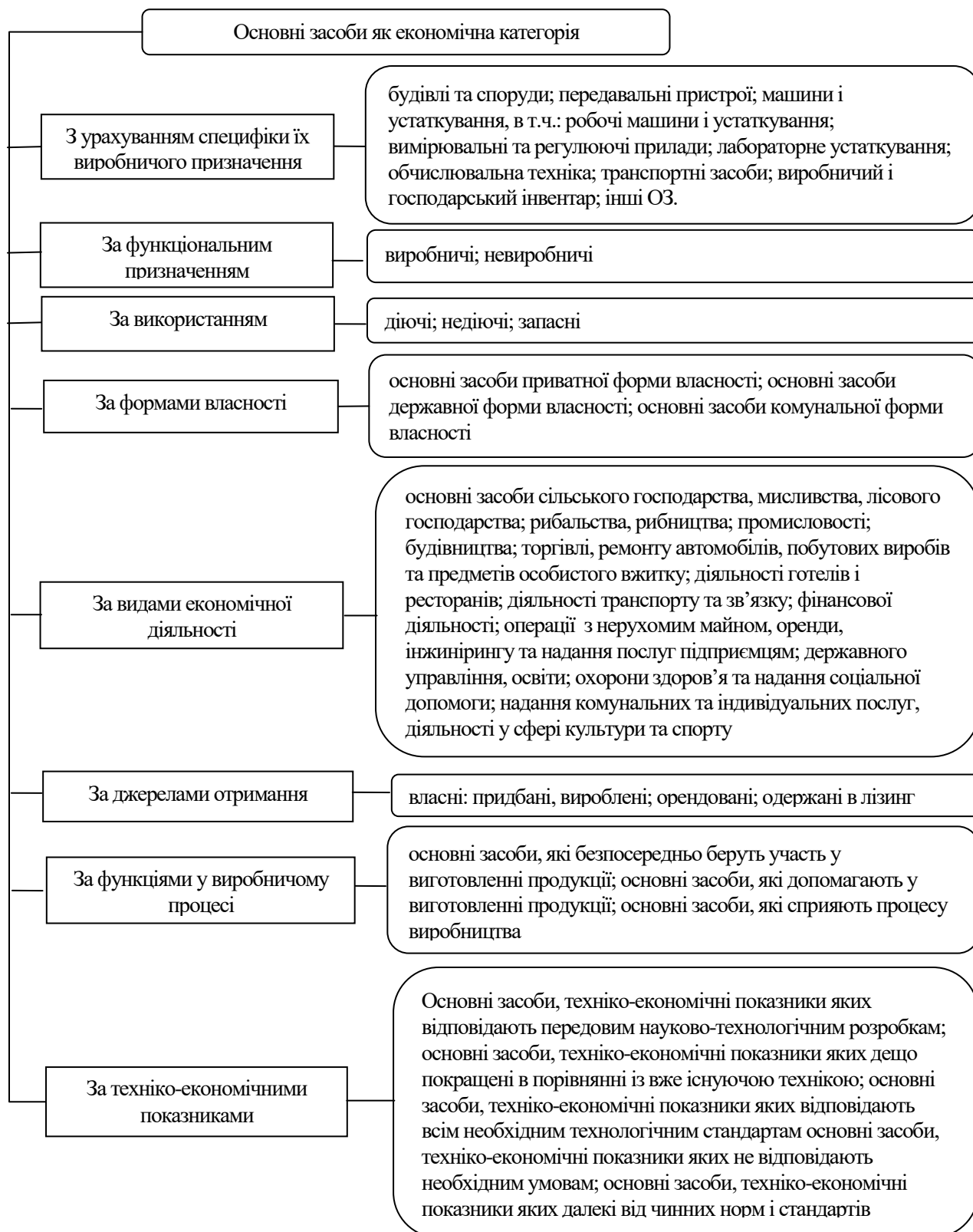

Рисунок 1.2 – Класифікаційні характеристики основних засобів

«Виробничими є ті основні засоби, які приймають безпосередньо участь у процесі виробництва і пов'язані із створенням конкретного

продукту, виконанням робіт та наданням послуг. Вони представлені будівлями, спорудами, машинами, устаткуванням, що діють в сфері матеріального виробництва.

Основні засоби, які не беруть безпосередньо участі у процесі виробництва, робота яких спрямована на забезпечення соціальних і культурно-побутових потреб працівників підприємства, називаються невиробничими. Невиробничі основні засоби представлені будинками культури, спортивними комплексами, дитячими дошкільними закладами, пральнями, лазнями, перукарнями та ін., які є власністю підприємства і використовуються у невиробничій сфері» [61].

«Згідно Податкового кодексу України під терміном «невиробничі засоби» слід розуміти капітальні активи, які не використовуються у господарській діяльності платника податку. До таких невиробничих засобів відносяться:

- капітальні активи (або їх структурні компоненти), які підпадають під визначення групи 1 основних засобів, включаючи орендовані;

- капітальні активи, які підлягають під визначення груп 2 і 3 основних засобів, які є невід’ємною частиною, розміщені або використовуються для забезпечення діяльності невиробничих фондів, що підпадають під визначення групи 1 основних засобів або вилучені з місця ведення господарської діяльності платника податку та передані у безоплатне користування особам, які не є платниками податку на прибуток» [14].

«За використанням основні засоби поділяються на діючі та недіючі. Діючими є основні засоби, які приймають участь у роботі підприємства в даний час. Недіючими, в свою чергу, є основні засоби, які не використовуються в даний період у господарській діяльності у зв’язку із тимчасовою консервацією або очікуванням часу введення їх в експлуатацію.

За ознакою належності основні засоби поділяються на власні та орендовані. Власні основні засоби являються безпосередньо власністю підприємства і створені через здійснення внесків засновниками до статутного

капіталу, додаткового капіталу з від повідних джерел, власних прибутків, цільового фінансування і цільових надходжень.

Основні засоби, які використовуються на підприємстві, але не є його власністю, називаються орендованими. З метою виключення можливості подвійного обліку одних і тих же засобів, у орендодавця орендовані основні засоби обліковуються на балансовому, а у орендаря на позабалансовому рахунку» [13].

«Розрізняють наступні вартісні оцінки основних засобів: первісну, балансову (залишкову), ліквідаційну, справедливу, переоцінену та вартість, яка підлягає амортизації.

Основні засоби оцінюють за сумою витрат на виготовлення, спорудження або придбання об'єктів, включаючи витрати на їх доставку та встановлення.

Розрізняють такі терміни визначення вартості основних засобів: первісна, ліквідаційна, переоцінена, залишкова.

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів. Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від ліквідації (реалізації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Залишкова вартість основних засобів визначається як різниця між первісною вартістю і сумою їх зносу. Залишкова вартість більш реально показує залишок засобів, а тому вона відображається в балансі підприємства і входить в його валюту (підсумок). Залишкова вартість об'єктів постійно

змінюється внаслідок їх зносу» [74].

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Визначення первісної вартості основних засобів залежно від джерел надходження подано у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Визначення первісної вартості основних засобів залежно від джерел надходження

№	Джерела надходження основних засобів	Первісна вартість
1	2	3
1	Придбані основні засоби	Складається з таких витрат: — суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків); — реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів; — суми ввізного мита; — суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству); — витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; — витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів; — інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою. (відповідно до п. 8 П(С)БО № 7)
2	Безоплатно отримані основні засоби	Справедлива вартість на дату отримання з урахуванням витрат, передбачених пунктом 8 П(С)БО № 7
3	Основні засоби, внесені до статутного капіталу підприємства	Погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених пунктом 8 П(С)БО № 7
4	Об'єкти, переведені до ОЗ з оборотних активів, товарів, готової продукції	Їх собівартість, що визначається відповідно до П(С)БО 9 «Запаси»
5	Об'єкт основних засобів, отриманий в обмін на подібний об'єкт	Залишкова вартість переданого об'єкта. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, то первісною вартістю об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
6	Об'єкт основних засобів, отриманий в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт	Справедлива вартість переданого об'єкта основних засобів, збільшена (зменшена) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну

«Первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта. Залишкова вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів. Витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, включаються до складу витрат» [17].

«Згідно ж п. 8.7.1 ст. 8 Податкового кодексу України платник податку має право віднести до валових витрат будь-які витрати, пов'язані з поліпшенням (поточним і капітальним ремонтом, реконструкцією, модернізацією, технічним переозброєнням) основних засобів, якщо витрати на ці заходи не перевищують 10 % сукупної балансової вартості груп основних засобів на початок звітного року. Витрати, що перевищують зазначену суму, відносяться на збільшення балансової вартості груп 2 і 3 (балансової вартості окремого об'єкта основних засобів групи 1) та підлягають амортизації за нормами, передбаченими для відповідних основних засобів.

Фінансові витрати не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок запозичень (за винятком фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати».

Отже, необхідною умовою раціональної організації обліку основних

засобів є їх класифікація. Її орієнтація на загальних для усіх галузей національної економіки ознаках – визначенні різних груп основних засобів та їх об'єднання по спільних функціях у виробничому процесі має домінуюче значення для організації бухгалтерського обліку. Завдяки цьому основні засоби розділяють по групах, які підлягають обліку та контролю на бухгалтерських рахунках» [5].

«Також забезпечується єдність групування по видах об'єктів у всіх галузях економіки, що дозволяє досягти співставлення облікових показників різних підприємств.

Для забезпечення своєчасного та правильного обліку основних засобів та контролю за їх збереженням і використанням на підприємстві має бути розроблена економічно обґрунтована класифікація основних засобів за такими ознаками: натурально-речовим складом, функціональним призначенням, використанням, належністю, за відношенням до галузі народного господарства. Розглянуті сутність та класифікація основних засобів дають змогу оптимізувати їхню структуру – забезпечити ефективно їх використання, сприяти покращенню стану сучасного виробництва.

Амортизація – це систематичний розподіл вартості необоротних активів, що амортизується (первісна мінус ліквідаційна вартість) упродовж строку їх корисного використання (експлуатації).

Амортизаційні відрахування – це специфічний вид фінансових ресурсів. З одного боку, амортизаційні відрахування – це витрати підприємства, тому що їхню суму, нараховану на виробничі необоротні активи, включають у собівартість продукції, робіт, послуг. Водночас, у складі виторгу (доходу) від реалізації продукції суму амортизаційних відрахувань розглядають як цільовий фонд, складову фінансових ресурсів, призначених для відтворення зношених у процесі виробництва необоротних матеріальних і нематеріальних активів» [42].

«Основними засобами в податковому обліку вважають матеріальні цінності, що призначаються платником податку для використання у

господарській діяльності платника податку протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом. Згідно з Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків» від 17.07.2016 р. № 655-VIII унесено зміни до пп. 14.1.138 ПКУ, який містить визначення поняття «основні засоби». Вартісну межу для основних засобів підвищено із 2500 грн. до 6000 грн.» [60].

Підпунктом 138.3.3 пункту 138.3 статті 138 Податкового кодексу України визначено мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів (табл. 1.3):

Таблиця 1.3 – Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів

Назва групи	Строк використання
1. Земельні ділянки	мінімально допустимі строки корисного використання не встановлені
2. Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15 років
3. Будівлі: споруди: передавальні пристрої:	20 років 15 років 10 років
4. Машини та обладнання	5 років
5. Транспортні засоби	5 років
6. Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4 роки
7. Тварини	6 років
8. Багаторічні насадження	10 років
9. Інші основні засоби	12 років
10. Бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	мінімально допустимі строки корисного використання не встановлені
11. Малоцінні необоротні матеріальні активи	мінімально допустимі строки корисного використання не встановлені
12. Тимчасові (нетитульні) споруди	5 років
13. Природні ресурси	(мінімально допустимі строки корисного використання не встановлені)
14. Інвентарна тара	6 років
15. Предмети прокату	5 років
16. Довгострокові біологічні активи	7 років

«Щодо машин та обладнання, то необхідно уточнити, що: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і радії, вартість яких перевищує 2500 гривень (мінімально допустимі строки корисного використання – 2 роки)» [69].

«Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів використовуються з урахуванням наступного:

– у разі коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів в бухгалтерському обліку менше ніж мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів, то для розрахунку амортизації використовуються строки, встановлені підпунктом 138.3.3 пункту 138.3 статті 138 Податкового кодексу України;

– у разі коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів в бухгалтерському обліку дорівнюють або є більшими, ніж ті, що встановлені підпунктом 138.3.3 пункту 138.3 статті 138 Податкового кодексу України, то для розрахунку амортизації використовуються строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів, встановлені в бухгалтерському обліку.

Розрізняють метод нарахування амортизації у податковому обліку - звичайний податковий метод за встановленими ставками для кожної групи основних засобів, що припускає рівномірне нарахування амортизаційних відрахувань на основні засоби протягом усього терміну їхньої служби» [8].

«Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» метод амортизації повинен враховувати форму, в якій економічна вигода від активу отримується підприємством.

Отже, вибір методів амортизації основних засобів підприємство здійснює самостійно, застосовуючи до кожного об'єкта (чи групи однорідних об'єктів) основних засобів відповідний метод нарахування.

Усі основні засоби, крім землі піддані фізичному та моральному зносу, тобто під впливом фізичних сил, технічних та економічних факторів вони поступово втрачають свої якості та приходять до непотребу.

Згідно з п.п. 145.1.5 Податкового Кодексу України нарахування амортизації основних засобів здійснюється із застосуванням таких методів (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Методи нарахування амортизації основних засобів

Суть методу	Сума амортизації річна	Додаткові показники	Примітки
1	2	3	4
1. Прямолінійний метод			
Згідно з П(с)БО №7 річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів	$A_{\text{річ}} = \text{АмВ} : T$	$\text{АмВ} = \text{ПВ} - \text{ЛВ}$	Розмір амортизації залежить тільки від строку використання об'єкта ОЗ. Переваги: цей метод відрізняється легкістю розрахунку. вартість об'єкта ОЗ списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації. Недоліки: не враховується моральний знос об'єктів ОЗ та фактор підвищення витрат на ремонті у міру його експлуатації (особливо в останні роки використання об'єкта ОЗ)
2. Метод зменшення залишкової вартості			
Згідно з П(с)БО №7 річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість	$A_{\text{річ}} = \text{ЗАЛ} (\text{ПВ}) \times H_a$	$H_a = 1 - (\text{ЛВ} : \text{ПВ})^{1/T}$	Переваги: економічна вигода об'єктів основних виробничих засобів залишається однаковою на протязі значного періоду, тобто сума амортизаційних відрахувань та витрат ремонт однакова протягом всього періоду Недоліки: не враховує обсяги виробленої продукції. Якщо ж ліквідаційна вартість дорівнює нулю, то складова $(\text{ЛВ} : \text{ПВ})^{1/T}$ також дорівнюватиме нулю. Отже, річна сума амортизації виявиться такою, що дорівнює первісній вартості
3. Метод прискороного зменшення залишкової вартості			

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
<p>Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється. Цей метод застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів основних засобів, що входять до груп 4 (машини та обладнання) та 5 (транспортні засоби)</p>	$A_{\text{рiч}} = 3AЛ (\text{ПВ}) \times H_a$	$H_a = (A_{\text{мВ}} : T) \times 2$	<p>Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта ОЗ накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення. Цей метод дає можливість протягом першої половини корисного строку використання основних засобів відшкодувати до 60 — 70 % їх вартості</p>
4. Кумулятивний метод			
<p>Річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання (згідно ПСБО № 7)</p>	$A_{\text{рiч}} = A_{\text{мВ}} \times k_i$	$k_i = K_p : C_p$	<p>Наприклад, для об'єкта основних засобів зі строком служби 5 років кумулятивне число становитиме: $1 + 2 + 3 + 4 + 5 = 15$. Відповідно кумулятивний коефіцієнт кожного року експлуатації об'єкта складе: — у перший рік — 5/15; — у другий рік — 4/15; — у третій рік — 3/15; — у четвертий рік — 2/15; — у п'ятий рік — 1/15.</p> <p>Переваги: На початку експлуатації основних засобів сума амортизації що нараховується значно перевищує амортизаційні нарахування в кінці терміну служби об'єкта, тому як, основні виробничі засоби функціонують більш ефективно в період коли основні засоби ще нові і мають високу виробничу здатність. З часом витрати на ремонт зростають, а в кінці терміну експлуатації об'єкта вони значно перевищують витрати на ремонт на початок терміну експлуатації об'єкта, тобто загальна сума витрат на ремонт та амортизацію залишається майже завжди постійною протягом всього періоду експлуатації об'єкта. Недоліки: певна трудомісткість</p>
5. Виробничий метод			
<p>Виробничий метод нарахування амортизації заснований на тому, що амортизація це результат експлуатації об'єктів основних засобів і часові терміни не грають ролі в процесі її нарахування, при цьому виробнича ставка амортизації розраховується як частка від ділення вартості що амортизується на розрахунковий плановий обсяг виробництва продукції, послуг.</p>	$A_{\text{вiтс}} = N_{\text{вiтс}} \times H_a$	$H_a = A_{\text{мВ}} : N_{\text{зар}}$	<p>Виробничий метод нарахування амортизації застосовується до об'єктів основних засобів, на технічний стан яких впливає розмір виробленої продукції. Переваги: цей метод дуже а раціональний і застосовується для розрахунку амортизації виробничих верстатів та транспортних засобів. До недоліків відноситься складність розрахунків обсягів виробітку окремих об'єктів основних засобів. Наразі не зовсім зрозуміло, як буде використовуватися цей метод у зв'язку із введенням обов'язкового мінімально допустимого строку амортизації ОЗ</p>

Умовні позначення:

$A_{річ}$ – річна сума амортизації;

AMB – вартість, що амортизується;

$A_{міс}$ – місячна сума амортизації;

T – строк корисного використання об'єкта;

$ПВ$ – первісна вартість;

$ЛВ$ – ліквідаційна вартість;

$ЗАЛ$ – залишкова вартість;

N_a – норма амортизації;

k_i – кумулятивний коефіцієнт;

K_p – кількість років, що залишилися до кінця строку корисного використання об'єкта ОЗ;

C_p – сума числа років корисного використання об'єкта ОЗ;

$N_{міс}$ – фактичний місячний обсяг продукції (робіт, послуг);

$N_{заг}$ – загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство чекає виробити (виконати) з використанням об'єкта ОЗ» [19].

«Згідно з пп. 138.3.2 п. 138.3 ст. 138 ПКУ не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування витрати на придбання / самостійне виготовлення та ремонт, а також на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення неvirобничих основних засобів» [60].

1.3 Нормативно-правове забезпечення обліку основних засобів

«Ефективна організація підприємницької діяльності вимагає обов'язкову наявність та належне використання засобів праці. У виробничо-господарській діяльності підприємства використовують засоби праці, які тривало використовуються в процесі виробництва, зберігають початковий зовнішній вигляд, зазнають поступового зносу і переносять свою вартість на

собівартість продукції (витрати обігу) поступово протягом їх нормативного строку корисного використання за встановленими нормами.

Невід'ємною частиною майна будь-якого підприємства є основні засоби, без яких неможливе здійснення господарських процесів. Одним із важливих завдань, які стоять перед бухгалтерським обліком, є надання інформації про витрати на поліпшення основних засобів з метою ефективного управління виробничо-фінансовою діяльністю підприємства. Однак, якість такої інформації та об'єктивність її відображення у звітності останнім часом втрачають свою корисність для користувачів. Головною причиною такої ситуації є слабка методична розробка нормативних документів, що регулюють облік витрат на поліпшення основних засобів, нерегульованість норм податкового законодавства, їх постійні зміни та стрімка адаптація Національних положень бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку» [2].

«Організація бухгалтерського обліку на підприємствах регламентується низкою законодавчих актів. Важливим є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Цей закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Згідно даного документу бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємствами, так як фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві, відповідальність за правильність його ведення несе власник або уповноважений орган, який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів» [11].

«Слід наголосити увагу на тому, що одним із проблемних питань в частині обліку витрат на поліпшення основних засобів є його нормативно-правове регулювання. Основним нормативним документом з обліку експлуатації та вибуття основних засобів є Положення (стандарт)

бухгалтерського обліку 7 (П(С)БО7) «Основні засоби», яке визначає концептуальні основи формування у бухгалтерському обліку інформації про основні засоби підприємства та її розкриття у фінансовій звітності. Достовірність і повнота інформації в частині основних засобів забезпечується нормативними документами з бухгалтерського обліку на різних рівнях» [36].

Дані нормативні документи мають різний правовий статус, формуючи у загальному чотири рівні регулювання бухгалтерського обліку основних засобів, що подані на рисунку 1.3, де видно, що держава регулює лише деякі аспекти обліку витрат на поліпшення основних засобів, залишаючи при цьому широкий спектр варіативності, що надає можливість власникам обирати оптимальний альтернативний варіант, враховуючи специфіку суб'єкта господарювання, що забезпечить досягнення поставленої ними мети.

«За міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) порядок відображення витрат на поліпшення основних засобів та розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначається МСФЗ 16 «Основні засоби» [23].

Відповідно до п. 24 МСФЗ 16 «Основні засоби», наступні видатки, що пов'язані з об'єктом основних засобів і вже були визнані, повинні додаватись до балансової вартості цього активу, коли є ймовірність, що майбутні економічні вигоди, які перевищують первісно оцінений рівень продуктивності існуючого активу, будуть надходити до підприємства.

Всі інші наступні видатки повинні визнаватись як витрати періоду, коли вони були понесені. У п. 25 МСФЗ 16 «Основні засоби» визначено, що наступні видатки на основні засоби визнаються як актив тільки тоді, коли вони поліпшують стан активу, підвищуючи оцінений спочатку рівень його продуктивності. До варіантів поліпшення, що ведуть до збільшення майбутніх економічних вигід, відносять: модифікацію об'єкта з метою подовження строку корисної експлуатації, включаючи збільшення його виробничої потужності; поновлення частин машин для досягнення значного

поліпшення якості продукції, що випускається; упровадження нових виробничих процесів, що надають можливість значно зменшити оцінені спочатку операційні витрати.

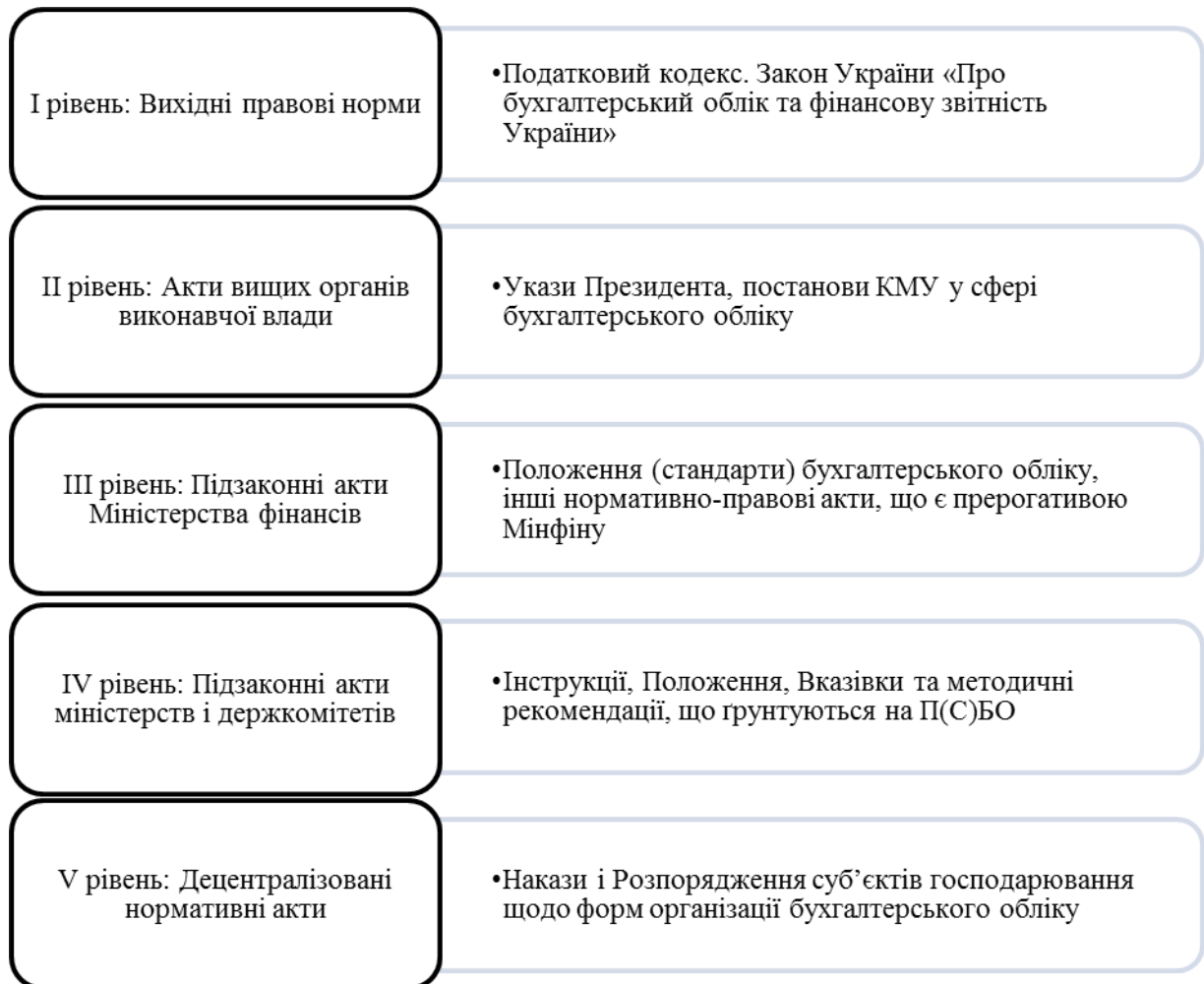

Рисунок 1.3 – Рівні законодавчого регулювання бухгалтерського обліку в Україні

Видатки на ремонт та обслуговування основних засобів забезпечують відновлення або підтримання об'єкта в робочому стані. Оскільки в результаті їх здійснення не передбачено збільшення майбутніх економічних вигід, які підприємство може очікувати від оціненого спочатку рівня продуктивності активу, то вони здебільшого визнаються – як витрати періоду, коли були понесені.

«Слід зауважити, що порядок відображення в бухгалтерському обліку витрат на поліпшення об'єктів основних засобів Інструкцією № 291 «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» на сьогоднішній день не регламентується. Проведені дослідження економічної літератури та практичний досвід засвідчує, що з метою раціональної організації синтетичного й аналітичного обліку названих витрат доцільно всі витрати, пов'язані з поліпшенням об'єктів основних засобів, відносити на рахунок 15 «Капітальні інвестиції». Для цього до даного рахунку необхідно відкрити додатковий субрахунок 156 «Витрати на поліпшення об'єктів основних засобів».

Наступним об'єктом обліку, на якому доцільно зупинитися, є облік витрат на ремонт (капітальний, поточний) основних засобів. Так, згідно з п. 15 П(С)БО 7 «Основні засоби»: «Витрати, які здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані, що приводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта, включають в склад витрат». Таким чином, на суму витрат на проведення ремонту основних засобів вартість основних засобів не збільшується, а дана сума списується на витрати звітного періоду» [64].

«Необхідно зосередити увагу на тому, що досліджені нормативно-правові документи визначають юридичний зміст процесів формування господарських операцій, створюють юридичну базу з обліку витрат на поліпшення основних засобів на підприємстві, і як наслідок – необхідність організації їх бухгалтерського обліку. Таким чином, діюча нормативна база формує систему юридичних засад щодо бухгалтерського обліку витрат на поліпшення основних засобів на підприємстві. Стосовно стану законодавчої бази України слід вказати, що структура її побудована таким чином, щоб охопити всі сфери господарювання та визначити основні принципи підприємницької діяльності. Інакше кажучи, чинні закони та нормативні акти спрямовуються на встановлення певних рамок та нормативів

господарювання, які дозволяють кожному суб'єкту (підприємству або приватній особі) отримувати прибутки від своєї діяльності на засадах законності, економного використання ресурсів і виконання зобов'язань перед суспільством і державою» [71].

«У разі недоотримання встановлених нормативів законодавством передбачені відповідні санкції.

Негативним аспектом, на нашу думку, є той факт, що до кожного нормативно-правового документу додається цілий перелік змін та доповнень, які необхідно відслідковувати і враховувати у практичній діяльності.

В умовах інтеграції України до світової спільноти важливого значення набуває досягнення єдності як економічних термінів, так і понять на міжнародному та внутрішньодержавному рівнях.

Задля досягнення відповідності вітчизняних джерел світовим у визначенні терміну «основні засоби» вважаємо за доцільне звернутися до чинного Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку (далі – МСБО) 16 «Основні засоби» [47].

Порівняння норм вітчизняного законодавства з міжнародним для наочності представлено у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Порівняння П(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби»

Поняття	П(С)БО 7 «Основні засоби»	МСБО 16 «Основні засоби»
1	2	3
«Основні засоби»	Матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше за рік)	Матеріальні активи, які використовуються компанією для виробництва чи поставки товарів (послуг), для здачі в оренду, для адміністративних цілей; і які очікується використовувати більше одного періоду

Продовження таблиці 1.5

1	2	3
Групи основних засобів	Основні засоби поділяють на групи в залежності від видової структури	Не виділяють
«Амортизація»	Систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання	Розподіл вартості, яка амортизується, активу на розрахований строк його корисної служби
«Нарахування амортизації»	За одним із п'яти запропонованих методів, що обирає підприємство	Методи нарахування не вказуються, але передбачено, що обраний метод має застосовуватись послідовно і його зміна повинна бути обґрунтованою
Термін нарахування амортизації	Щомісячно	Кожен звітний період

«Відповідно до МСБО 16 «Основні засоби», основні засоби є матеріальними активами, які:

– використовуються компанією для виробництва або поставки товарів та послуг, для здачі в оренду іншим компаніям, або для адміністративних цілей;

– очікується використовувати протягом більш ніж одного періоду

Визначення терміна «основні засоби» у П(С)БО 7 відрізняється від його трактування у МСБО 16 «Основні засоби» і не зовсім враховує сферу і цілі використання об'єкта основних засобів для одержання доданої вартості, тобто його здатність приносити підприємству економічні вигоди (дохід) у майбутньому» [54].

Відповідно до критерію впливу основних засобів на результати господарської діяльності в роботі запропоновано класифікацію операцій щодо використання основних засобів як об'єктів обліку і аналізу на промислових підприємствах (рис. 1.4).

Класифікація операцій з використання основних засобів узагальнена на основі розроблених відповідних до них номенклатур бухгалтерського обліку.

ОЗ – основні засоби

Рисунок 1.4 – Пропонована класифікація операцій з використання основних засобів

Практичне застосування даної класифікації дає можливість сформувати повну й неупереджену інформацію про вплив визначених операцій, щодо використання основних засобів, на результати господарської діяльності промислових підприємств у системі відповідних рахунків бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Запорізький завод високовольтного обладнання» далі «товариство», діє на підставі статуту, Законів України «Про господарські товариства», «Про власність», Цивільного та господарського кодексів України та інших законодавчих актів.

Місцезнаходження товариства: Запорізька область, с. Володимирівське, вул. Першотравнева, 13.

Товариство створюється з метою отримання прибутку шляхом задоволення потреб підприємств, установ та організацій всіх форм власності і громадян у товарах та послугах, що виробляються у сферах, визначених предметом діяльності товариства, для реалізації за рахунок отриманого прибутку соціальних та економічних потреб учасників.

Предметом діяльності товариства є:

- виробництво та ремонт електророзподільного обладнання;
- будівництво споруд;
- інші спеціалізовані роботи;
- ремонт і технічне обслуговування електронно-контрольної апаратури та техніки;
- оптова торгівля устаткуванням;
- монтаж металевих та ремонт конструкцій;
- надання побутових послуг населенню та підприємствам і організаціям;
- надання транспортних послуг підприємствам та приватним особам.

Фінансово-господарська діяльність ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» здійснюється з урахуванням вимог діючого законодавства.

ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» бухгалтерський облік веде за повною формою, встановленою для підприємств Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Облік на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» ведеться у програмі М.Е.Дос.

Основні економічні показники ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» за 2020-2021 рр. наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Економічні показники ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» за 2020-2021рр.

Показники	2020	2021	Динаміка	
			Δабс.+-.	Тр,%
Обсяг реалізації продукції, млн. грн.	49,54	68,63	19,09	138,5
Середньооблікова чисельність, осіб	283	243	-40	85,9
Фонд оплати праці, млн. грн.	8,99	9,18	0,19	102,1
Собівартість продукції, млн. грн.	33,14	39,95	6,81	120,5
Прибуток (збиток) до оподаткування, млн. грн.	1,55	1,66	0,09	107,2
Чистий прибуток (збиток), млн. грн.	0,72	1,00	0,28	139,4
Рентабельність продажів, %	1,5	1,5	2,91	100,0
Продуктивність праці, грн./чол.	175,1	282,4	107,3	161,3

Обсяги реалізованої продукції на 19,09 млн. грн. Собівартість продукції за 2021 рік склала 39,95 млн. грн., що у порівнянні з 2020 роком більше на 20,54%. Збільшення собівартості відбулося внаслідок збільшення матеріальних витрат на 5,908 млн. грн. та інших операційних витрат на 5,19 млн. грн. При зменшенні чисельності працівників, в 2021 році відбулося зростання продуктивності праці на 61,3%, тобто в 2020 році виробіток на одного працівника, зайнятого в діяльності підприємства збільшився на 107,3 грн./чол., що є позитивним результатом діяльності підприємства. Також фонд оплати праці збільшився на 0,19 млн. грн. У 2021 році на 1 грн. реалізованої

продукції отримано 1,5 коп. прибутку.

Структура витрат на виробництво (див. табл. 2.2) свідчить, що питома вага матеріальних витрат складає 54,6%. Найбільш вагомі зміни у структурі відбулися по матеріальним витратам збільшення питомої ваги на 4,2% та амортизації зменшення – на 1,6%. Зростання витрат на виробництво у звітному періоді в порівнянні з попереднім – на 6,73 млн. грн (42,1%) пояснюється збільшенням обсягу виробництва та відповідно витрат.

Таблиця 2.2 – Операційні витрати за економічними елементами

Елементи витрат	2020 рік		2021 рік		Динаміка		
	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %	Δабс. +,-	Тр,%	Пункт. струк.
1	2	3	4	5	6	7	8
Матеріальні витрати	26,76	50,4	32,67	54,6	5,91	122,1	4,2
Амортизація	8,99	16,9	9,18	15,3	0,19	102,1	-1,6
Витрати на оплату праці	9,08	17,1	10,41	17,4	0,09	102,8	0,3
Відрахування на соц.заходи	2,00	3,8	2,29	3,8	-4,64	40,2	-9,4
Інші витрати	6,27	11,8	6,18	19,2	5,19	182,8	7,3
Усього	53,09	100,0	59,82	100,0	6,73	112,7	-

Діяльність ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» здійснюється на засадах самофінансування, для чого підприємство забезпечує себе робочим капіталом.

«Доцільно проаналізувати абсолютні та відносні показники ліквідності (спроможність перетворювати свої активи в грошові кошти) та платоспроможності (можливість відповідати за своїми зобов'язаннями), так як, в короткостроковій перспективі показники ліквідності є основним критерієм оцінки фінансового стану. Знання цих характеристик дає можливість визначити, якою мірою і протягом якого часу підприємство зможе виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами господарювання» [36].

Аналізуючи дані таблиці 2.3 бачимо, що підприємству необхідно в

майбутньому збільшити частки власного оборотного капіталу. Поточні зобов'язання перевищують оборотні активи як на початок, так і кінець 2021 року. Це визначає ситуацію, за якою підприємство не може погасити короткострокові зобов'язання власними обіговими коштами. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у динаміці збільшився на 0,02, але він все одно залишається далеким від нормативу.

Таблиця 2.3 – Оцінка платоспроможності та ліквідності ТОВ «ЗЗВО» за 2021 рік

Показники	На початок млн.грн	На кінець млн..грн	Норматив	Відхилення
Вихідні дані				
Залишки готової продукції	2,37	6,47	-	4,09
Дебіторська заборгованість	3,20	8,92	-	5,72
Грошові кошти та їх еквіваленти	0,38	1,06	-	0,69
Всього оборотних активів	6,65	17,09	-	10,44
Всього поточних зобов'язань	34,10	40,85	-	6,75
Розрахункові показники				
Власний оборотний капітал (ЧРК)	-27,46	-23,77		3,69
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,03	не < 0,2	0,02
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,16	0,36	не < 1	0,20
Загальний коефіцієнт платоспроможності	0,20	0,42	не < 1	0,22

Це пояснюється як відсутністю інвестування так і відсутністю грошових коштів на рахунках в банку. Це пов'язано з тим, що підприємці вкладають вільні кошти у такі важколіквідні активи як виробничі запаси. Коефіцієнт швидкої ліквідності не відповідає нормативу. У він динаміці підвищується, що пов'язано зі збільшенням вартості оборотних активів і поточних зобов'язань на 10,44 млн.грн і 6,75 млн.грн відповідно.

Загальний коефіцієнт платоспроможності зріс на 0,22. Це відбулося за рахунок збільшення поточних зобов'язань та оборотних активів на 6,75 млн. грн. та 10,44 млн. грн.

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються

приростом суми власного капіталу (чистих активів). Основним джерелом зростання якого є прибуток.

Проаналізуємо структуру доходів підприємства (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Структура та динаміка доходів

Показник	2020		2021		Динаміка		
	млн. грн	ПВ,%	млн. грн	ПВ,%	Δабс. +/-	Тр,%	Тпр,%
Чистий дохід від реалізації продукції	49,54	67,80	68633	71,33	19089	138,5	38,5
Операційні доходи	23,52	32,19	27,58	28,66	4,05	117,2	17,2
Інші фінансові доходи	0,01	0,01	0,01	0,01	-	100,00	-
Усього доходів	73,07	100	96,21	100	23,14	131,7	31,7

Як видно з таблиці, то у 2021 році відбулося зростання чистого доходу від реалізації продукції на 19,09 тис. грн., тобто на 38,5%. Щодо структури доходу, то найбільшу питому вагу як у звітному, так і минулому періоді займає чистий дохід від реалізації готової продукції (71,33%).

2.2 Відображення основних засобів в обліку та звітності підприємства

«Методологічні засади формування в обліку інформації про основні засоби, порядок розкриття інформації про них у звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [62], затвердженим наказом МФУ від 27.04.2000 р. № 92, а також Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом МФУ від 23.01.2015 р. № 11» [46].

«Усі операції, пов'язані з рухом основних засобів оформляються первинними документами, які забезпечують правильність і своєчасність їх обліку. Мета первинного обліку основних засобів – збирання та обробка даних про факти господарської діяльності, їх подальше перетворення на

інформацію, яка дає можливість апарату управління розробляти та ухвалювати рішення і уникати економічних прорахунків.

Сприйняття та вимірювання можливе лише тоді, коли об'єкти обліку конкретизовані у вигляді облікових номенклатур. Тому першим об'єктом організації первинного обліку є облікова номенклатура. Організація облікових номенклатур включає два види робіт: вибір (або формування) та складання переліку. Облікова номенклатура – це перелік господарських фактів про форми функціонування майна – засобів господарства, капіталу – джерела утворення зазначених засобів, про господарські операції, а також результати господарської діяльності, які мають знайти відображення у бухгалтерському обліку» [70].

«Організацію первинного обліку починають з вивчення складу облікових номенклатур. Насамперед визначають господарські факти, які слід відобразити в системі бухгалтерського обліку та зафіксувати у первинних документах – носіях обліково-економічної інформації. На склад облікових номенклатур впливають система звітності, об'єкти проміжного контролю їх формування.

В основі належної організації бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві, у відповідності з нормативною базою України, є внутрішній нормативний документ підприємства про облікову політику» [33].

Загальна схема обліку основних засобів та первинні документи і з документального оформлення їх руху наведена на рис. 2.1.

Отже, виходячи із завдань організації бухгалтерського обліку, «до завдань організації бухгалтерського обліку основних засобів належать:

- вибір первинних документів, якими будуть оформлюватися операції з основними засобами, із затверджених типових форм або розробки власних;

- забезпечення правильного та своєчасного документального оформлення операцій з надходження, переміщення і вибуття основних засобів;

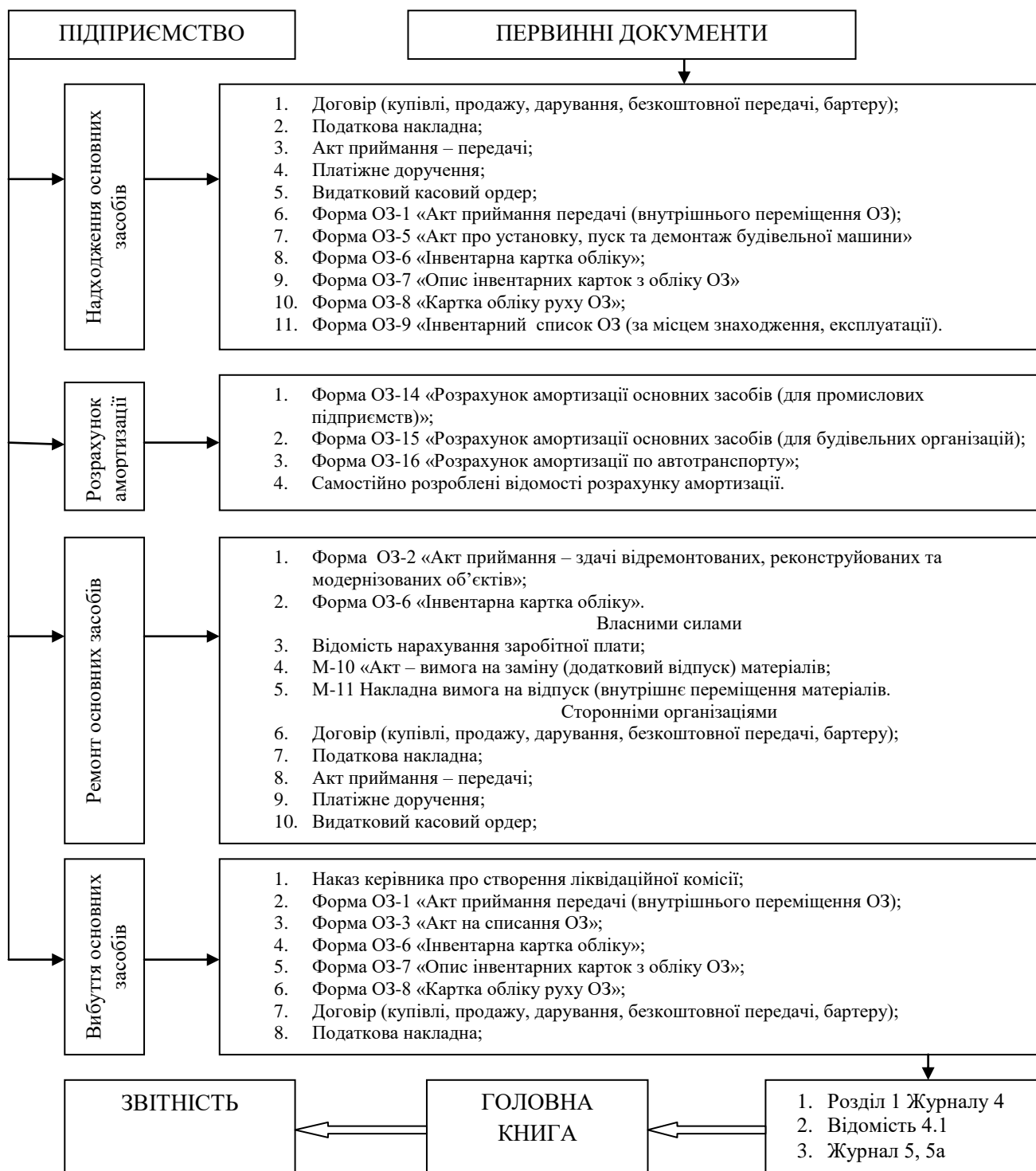

Рисунок 2.1 – Схема організації бухгалтерського обліку основних засобів

– вибір методики бухгалтерського обліку необоротних активів шляхом зазначення обраних методичних прийомів у Наказі про облікову політику;

– встановлення матеріально – відповідальних осіб, які будуть

відповідати за збереження основних засобів;

– забезпечення проведення інвентаризації необоротних активів у строки, встановлені законодавством;

– визначення обов'язків облікових працівників щодо відображення у бухгалтерському обліку операцій з певними видами активів, складання облікових реєстрів і формування відповідних показників бухгалтерської звітності.

Усі операції, пов'язані з рухом основних засобів, оформлюються первинними документами, які забезпечують правильність і своєчасність їх обліку» [41].

Існують такі типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів

№ форми	Назва документу	Характеристика
1	2	3
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Складається на кожен об'єкт окремо, а на декілька – лише в тому випадку, коли об'єкти однотипні, мають однакову вартість і прийняті одночасно на відповідальне зберігання однією особою.
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів	Зазначаються технічна характеристика та первісна вартість об'єкту. Актом такої форми оформлюється приймання завершених робіт після добудови, реконструкції або модернізації.
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів	Після ліквідації основних засобів і складання актів на списання перший примірник передається до бухгалтерії, де на його підставі робиться запис до інвентарного списку основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів	Складається в двох примірниках, які підписують члени комісії і затверджує керівник.
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів	Здійснюються записи на підставі ОЗ-1 та ОЗ-2: для обліку окремих та групових об'єктів, які надійшли в експлуатацію в одному календарному місяці, мають одне виробничо-

Продовження таблиці 2.5

1	2	3
		господарське значення, технічну характеристику та вартість. Як правило заповнюється в одному примірнику, знаходиться в бухгалтерії.
ОЗ-7	Опис інвентарних карток по обліку основних засобів	Застосовується для реєстрації інвентарних карток. Складається в одному примірнику в бухгалтерії.
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів	Застосовується для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами. Відкривається в бухгалтерії в одному примірнику.
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів (за місцем їх знаходження, експлуатації)	Застосовується в місцях експлуатації основних засобів для обліку кожного об'єкта за матеріально-відповідальними особами.

Синтетичний облік ведеться в журналі-ордері № 4. В цьому журналі вказується назва об'єкта, що поступив або вибув, первісна вартість, знос, залишкова вартість.

«Первісно підприємство оцінює основні засоби за собівартістю. Розглянувши доречність застосування будь-якого з виключень, передбачених МСФЗ 1, щодо ретроспективного застосування, керівництво вирішило застосувати справедливую вартість або переоцінку як доцільну собівартість основних засобів на дату переходу. Тобто, підприємство здійснило оцінку основних засобів за справедливою вартістю на 01.01.2020р. та використовує цю справедливую вартість як доцільну собівартість основних засобів на цю дату та на дату переходу з відповідним перерахунком накопленого зносу. У подальшому основні засоби оцінюються за їх собівартістю мінус будь-яка накопичена амортизація та будь-які накопичені збитки від зменшення корисності. Сума накопиченої амортизації на дату переоцінки виключається з валової балансової вартості активу та чистої суми, перерахованої до переоціненої суми активу.

Дооцінка, яка входить до складу власного капіталу, переноситься до нерозподіленого прибутку, коли припиняється визнання відповідного активу.

Ліквідаційна вартість на товаристві рівна 0 грн» [43].

«Синтетичний облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби». Даний рахунок призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів.

За дебетом рахунка відображається надходження основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю; сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів, за кредитом – вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів» [16].

«Аналітичний облік основних засобів ведеться по кожному об'єкту за допомогою карток обліку руху основних засобів (форма № 03-8) – загальних для будов і споруд, а також для машин, обладнання, інструменту, виробничого і господарського інвентарю, замість № 03-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» (для будов і споруд) і № 03-7 «Опис інвентарних карток обліку основних засобів» (для машин, обладнання, інструменту, виробничого і господарського інвентарю).

Кожному об'єкту основних засобів присвоюється інвентарний номер, який зберігається за цим об'єктом протягом усього періоду його експлуатації на даному підприємстві. Він проставляється в усіх первинних документах, що оформлюють наявність і рух об'єкта: типова форма № 03-1 «Акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», «Акт на списання основних засобів» форма № 03-3 тощо.

На підприємствах, що мають невелику кількість об'єктів, аналітичний облік основних засобів ведуть за допомогою інвентарних книг» [32].

«Для контролю за зберіганням інвентарних карток складають в одному примірнику «Опис інвентарних карток обліку основних засобів» (типова форма № 03-7) у розрізі класифікаційних груп. Для пооб'єктного обліку основних засобів в місцях їх знаходження, експлуатації ведуться інвентарні списки основних засобів (типова форма № 03-9), в яких вказуються інвентарний номер, повна назва і первісна вартість об'єкта, вибуття (переміщення)» [37].

«Аналітичний облік основних засобів здійснюється за інвентарними об'єктами. Інвентарний об'єкт – окремий предмет або комплекс предметів з усіма пристроями і приладдям, призначеними для виконання певних виробничих функцій. Кожному інвентарному об'єкту присвоюється інвентарний номер, який наносять на об'єкт і зазначають у первинних документах і реєстрах з обліку об'єктів основних засобів. Облік здійснюється також за видами основних засобів, місцями експлуатації їх, матеріально відповідальними особами. Аналітичний облік основних засобів здійснюється в інвентарних картках (ОЗ-6), які відкривають на кожний інвентарний об'єкт або групу однотипних об'єктів, які мають однакову вартість, введені в експлуатацію в один час і перебувають в одному підрозділі підприємства (цеху). У картках указують реквізити: номер картки і дату заповнення її, назву об'єкта, його інвентарний номер і коротку характеристику, первісну вартість, норму амортизаційних відрахувань, суму урахованого зносу на момент введення в експлуатацію, дані про вибуття об'єкта, його добудову, реконструкцію, проведені ремонти та ін.» [69].

«Підприємства, які мають незначну кількість основних засобів, можуть вести пооб'єктний облік їх в інвентарній книзі (у розрізі видів основних засобів і за місцями перебування їх). Інвентарні картки реєструють в описах (ОЗ-7), записи в яких здійснюються за видами основних засобів. Зареєстровані в опису картки вміщують у картотеку основних засобів, де їх групують за видами, а всередині видів – за місцями знаходження. Картки основних засобів, що не діють, групують окремо. Вибуття основних засобів

зазначають у картці, яку вилучають з картотеки діючих об'єктів. У місцях використання основних засобів (цехах, відділах) ведуть інвентарні списки основних засобів (ОЗ-9), де наводять короткі відомості про об'єкти, що перебувають в експлуатації. Облік руху основних засобів за їх видами (будівлі, споруди тощо) здійснюється у картці (ОЗ-8). За даними цієї картки складають оборотну відомість руху основних засобів, підсумки якої, звірені з даними синтетичного обліку, є підставою для складання звітності про наявність і рух основних засобів» [7, с. 378].

«Таким чином, первинний облік основних засобів на підприємствах ведеться з використанням дев'яти типових форм документації. Із застосуванням вищевказаних форм на підприємстві можна прослідкувати рух основних засобів від їх придбання до продажу чи ліквідації. Кожному об'єкту основних засобів на підприємстві присвоюється окремий інвентарний номер, що дає змогу уникнути плутанини при проведенні інвентаризації» [28].

Облік основних засобів на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» організований на всіх етапах їх руху (рис. 2.2).

В основі належної організації бухгалтерського обліку основних засобів на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання», у відповідності з нормативною базою України, є внутрішній нормативний документ підприємства про облікову політику.

Приклади розділу основних засобів за субрахунками для економічного аналізу і цілей бухгалтерського обліку:

Субрах. 103 – споруда цеху, велосипедна стоянка, переходник ОГТ, гараж, кіоск №4, пожежний резервуар, тепломережа.

Субрах. 104 – насосна установка, насосний агрегат, нейтралізатор, бак для рідкого скла, сушильна камера.

Субрах. 105 – автомобіль вантажний, автомобіль легковий, причеп.

Субрах. 106 – персональний комп'ютер, терези, детектор валюти, кондиціонер, монітор, ноутбук, факс, шафа, стіл.

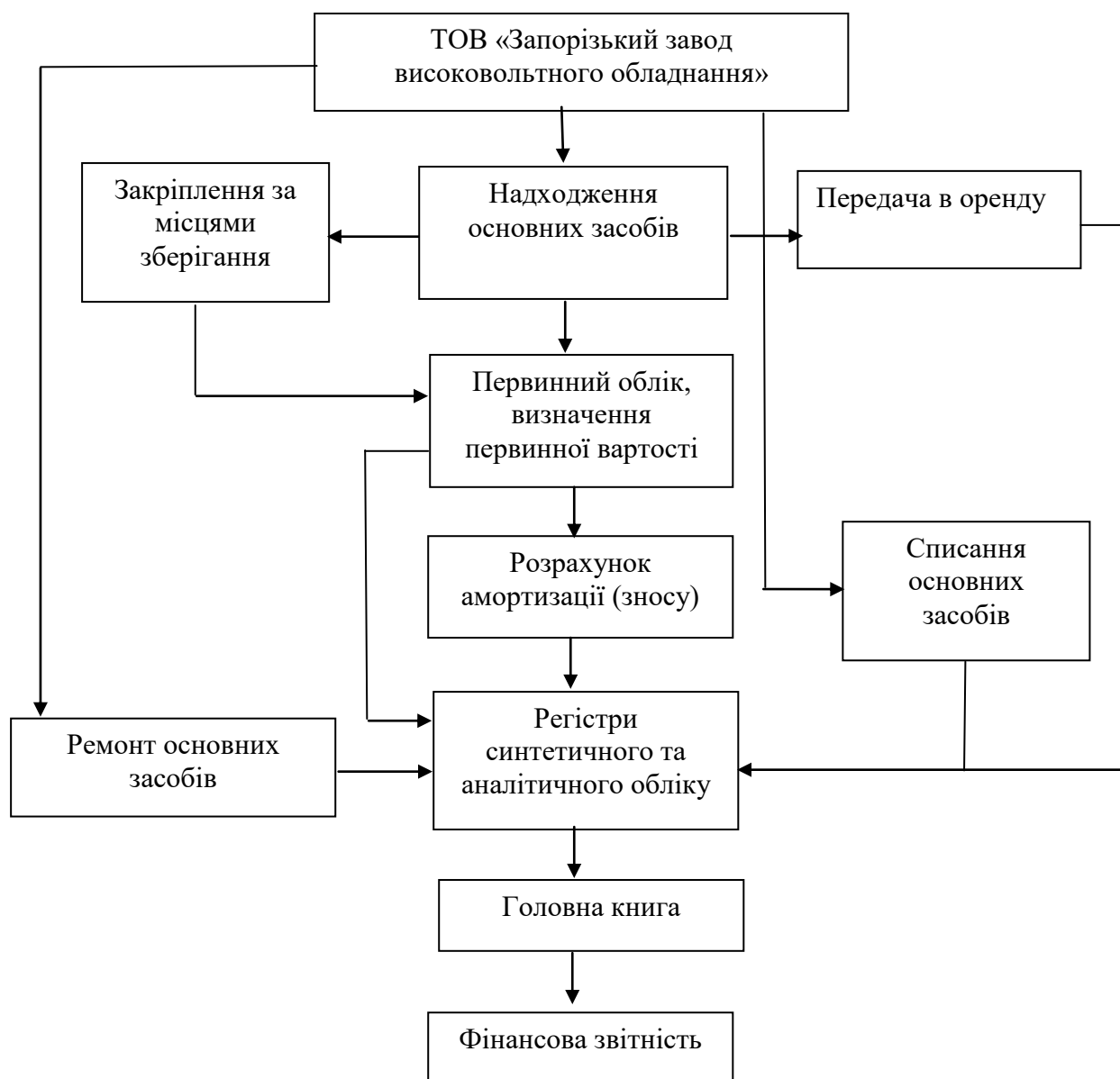

Рисунок 2.2 – Схема організації обліку основних засобів на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

Субрах. 109 – інформаційна дошка, автомагнітола, кліше, система з двома колонками та мікрофоном.

«Для організації обліку та забезпечення контролю за збереженням основних засобів кожному об'єкту присвоюється шестизначний інвентарний номер (перші три – субрахунок, три останні – порядковий номер об'єкта).

Інвентарний номер зберігається за об'єктом протягом усього періоду його експлуатації на підприємстві. Його проставляють у всіх первинних

документах, якими оформляють наявність і рух об'єкта.

По кожному об'єкту основних засобів ведеться інвентарна картка обліку основних засобів, в якій міститься інформація про первісну вартість, технічний стан, переоцінку, норми амортизаційних відрахувань, інвентарний номер.

Індивідуальний облік кожного об'єкта основних засобів або груповий облік однотипних об'єктів, які надходять на товариство в одному обліковому періоді і мають однакове виробниче призначення, технічну характеристику і однакову вартість відображається в типовій формі № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» в одному примірнику, яка заповнюється на підставі первинних документів. Коротку індивідуальну характеристику в разі групового обліку основних засобів дають не по кожному об'єкту окремо, а в цілому по всій групі об'єктів, що враховуються в інвентарній картці» [74, с. 307].

«У розділі «Коротка індивідуальна характеристика об'єкта» записують тільки основні якісні та кількісні показники основного об'єкта, а також найважливіші прибудови, пристосування та приладдя, що відносяться до нього, з обмеженням двома-трьома найбільш важливими для цього об'єкта якісними показниками, виключаючи дублювання даних, що є на підприємстві чи в технічній документації на цей об'єкт.

За значної зміни якісних та кількісних показників у характеристиці в результаті реконструкції (модернізації), добудови та дообладнання попередню інвентарну картку в разі неможливості відобразити в ній всі показники, що характеризують реконструйований (модернізований, дообладнаний, добудований) об'єкт в цілому, замінюють новою. Стару інвентарну картку зберігають як довідковий документ.

На орендовані основні засоби картка форми ОЗ-6 не заводиться. Для аналітичного обліку таких засобів використовується копія інвентарної картки орендодавця, яка повинна бути отримана разом з орендованими основними засобами» [72].

«Для об'єктного обліку основних засобів застосовується типова форма № ОЗ-9 «Інвентарний опис основних засобів», в якому відображаються основні засоби, закріплені за кожною матеріально відповідальною особою за місцем експлуатації об'єкта основних засобів. Основні засоби відображаються в обліку за справедливою вартістю, визначеною незалежним оцінювачем» [37].

Основні засоби на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» складають основну частину всіх активів підприємства.

Основні засоби надходять на підприємство внаслідок: придбання у постачальника, будівництва (господарським чи підрядним способом), безкоштовного отримання, як внесок до статутного капіталу, в результаті обміну (подібні та неподібні об'єкти).

«Акт приймання-передачі внутрішнього переміщення основних засобів (ф. ОЗ-1) призначений для: зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів; введення їх в експлуатацію, за винятком тих випадків, коли введення об'єктів у дію з чинним законодавством оформляють в особливому порядку; оформлення внутрішнього переміщення основних засобів з одного цеху в іншій, передачі основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію; виключення зі складу основних засобів при передачі іншому підприємству. Акт складається, на кожний об'єкт в одному примірнику, комісією, яка встановлює час введення в експлуатацію, дату випуску (виготовлення), первісну вартість, інвентарний номер, рахунок витрат для віднесення амортизаційних відрахувань та норми амортизаційних відрахувань основних засобів. Також в акті здійснюється запис бухгалтерського проведення на суму первісної вартості. Акт затверджується генеральним директором і разом з технічною документацією передається до бухгалтерії» [3].

Для обліку надходження необоротних активів на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» використовується рахунок 15 (субрах. 1521, 1531). По Дт рахунка 15 відображається придбання необоротних активів, по Кт – введення об'єкта в експлуатацію.

«Капітальні інвестиції – це витрати, понесені підприємством у зв'язку із придбанням необоротних активів. Практично в усіх випадках витрати на придбання або виготовлення основних засобів накопичуються по дебету рахунку 15 «Капітальні інвестиції» із кредиту витратних рахунків, а при введенні в експлуатацію об'єкта основних засобів ці витрати списуються у дебет рахунку 10» [72].

В табл. 2.6 наведено розподіл капітальних інвестицій підприємства ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання».

За даними таблиці 2.6 бачимо, що обсяги капітальних інвестицій мають тенденцію до зменшення. Найбільший об'єм інвестицій в машини обладнання та інвентар, а найменший об'єм у нежитлові споруди. Крім того у 2019 та 2021 роках відсутнє інвестування в нематеріальні активи.

Таблиця 2.6 – Розподіл капітальних інвестицій підприємства

№п/п	Показник	2019	2020	2021
1	2	3	4	5
I	Капітальні інвестиції, усього (млн.грн)	0,43	0,37	0,26
1	Капітальні інвестиції у матеріальні активи	0,43	0,37	0,26
1.1	нежитлові будівлі	0,00	0,02	0,08
1.2	машини, обладнання та інвентар	0,17	0,19	0,14
1.3	транспортні засоби	0,22	0,037	-
1.4	інші матеріальні активи	0,04	0,03	0,03
2	Капітальні інвестиції у нематеріальні активи	-	0,09	-
2.1	програмне забезпечення та бази даних	-	0,09	-
II	Джерела фінансування	власні	власні	Власні

За даними таблиці 2.6 бачимо, що обсяги капітальних інвестицій мають тенденцію до зниження. Найбільший обсяг інвестицій в машини, обладнання й інвентар, а найменші вкладення у нежитлові споруди. Крім того у 2019 та 2021 роках відсутнє інвестування в нематеріальні активи» [47].

«При внутрішньому переміщенні основних засобів акт виписується у двох примірниках працівником відділу здавальника. Перший примірник з розпискою одержувача та здавальника передають до бухгалтерії, а другий –

відділу здавальника. В разі безоплатного передання основних засобів іншому підприємству акт складають у двох примірниках (для підприємств: один – що здає, другий – що приймає основні засоби)» [9, с. 185].

В жовтні підприємством було оприбутковано основні засоби за різними видами оплати, що було відображено в обліку (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Облік придбання основних засобів на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

Зміст господарської операції	Проведення		Сума, грн	Первинний документ
	Дт	Кт		
1	2	3	4	5
Перша подія – передоплата 100%				
Перераховані грошові кошти за шкаф металевий (104510)	631	311	12360	Платіжне доручення
Податковий кредит з ПДВ	641	644	2060	Податкова накладна
Оприбуткувало шкаф металевий (104510):	152	631	10300	Прибуткова накладна
ПДВ	644	631	2060	Податкова накладна
Шкаф металевий (104510) введено в експлуатацію	104	152	10300	Акт приймання-передачі №126 від 21.05.2021
Перша подія – передоплата 75%				
Перераховані кошти постачальнику за шкаф металевий (104510)	631	311	9270	Платіжне доручення, виписка банку
Податковий кредит з ПДВ	641	644	1545	Податкова накладна
Оприбуткувало шкаф металевий(104510):	152	631	10300	Прибуткова накладна
ПДВ	644	631	1545	Податкова накладна
Податковий кредит ПДВ	641	631	515	Податкова накладна
Перераховано залишок суми постачальнику	631	311	3090	Платіжне доручення, виписка банку
Перша подія – оприбуткування				
Придбано системний блок на базі INTEL CORE	152	631	4200	Прибуткова накладна
Податковий кредит	641	631	840	Податкова накладна
Оплачено постачальнику за системний блок	631	311	5040	Платіжне доручення, виписка банку
Власні транспортні витрати (15 л палива) на доставку	152	203	300	Подорожній лист вантажного автомобіля
Основні засоби введено в експлуатацію	106	152	4500	Акт приймання-передачі ОЗ №127 від 21.05.2021

В 2021 році підприємство ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» орендувало автотранспорт у ТОВ «Омега Р» та ТОВ «Сервіс Плюс» та установку для з обробки металів ВВА 204.00 (ТОВ «Агротехпром»). Орендна угода оформлена договором операційної оренди. Передача і повернення основних засобів оформляється Актом приймання-передачі основних засобів (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Облік орендних операцій на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

Дата	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
21.03	Відображено суму орендної плати установку з обробки металів ВВА 204.00 за січень 2021 року	92	685	1000,00
21.03	ПДВ	641	685	200,00
21.03	Перераховано ТОВ «Агротехпром» за установку	685	311	1200,00

Облік орендованих основних засобів ведеться на позабалансовому рахунку 01. Розмір орендної плати регулюється договором.

«Важливе значення має відтворення основних засобів як процес їх виробничого використання, зносу, амортизації, підтримки в робочому стані через здійснення ремонтів і відновлення. Особливо важливе значення в механізмі відтворення основних засобів має амортизація, оскільки вона, з одного боку, є елементом виробничих витрат, що включається до собівартості продукції, а з іншого – є джерелом коштів для реновації (відновлення) основного засобу часто на якісно новій основі. Водночас вона відображає специфіку руху його вартості й розглядається як важливий важіль управління процесом відтворення» [45].

«Для підприємств амортизаційні відрахування є головним джерелом інвестицій і часткового поповнення обігових коштів. Йдеться не про просте

відтворення наявних основних засобів, а про регулярну зміну їхньої активної частини – базового технологічного обладнання, яке в кінцевому підсумку визначає витрати виробництва й конкурентоспроможність продукції.

За правильного використання амортизаційні відрахування могли б стати підвалиною для науково-технічного та інноваційного розвитку.

У світовій практиці на амортизацію припадає 60–70% інвестицій в основний капітал. В Україні роль амортизації нині різко ослаблена. В економічній літературі виділяють три головні причини ослаблення ролі амортизації в Україні: неадекватність індексації основних засобів; високі нормативні терміни служби основних засобів; недостатнє застосування прискореної амортизації. В умовах інтеграційних процесів сучасну методика амортизаційних нарахувань доцільно удосконалювати, наближувати параметри української амортизаційної політики до світової практики» [43].

«Амортизація – це процес відшкодування зношування основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів, пов'язаний з поступовим перенесенням їх вартості на новостворювану продукцію, роботи або послуги. Згідно з П(с)БО 7 «Основні засоби», знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання.

Вартість, яка амортизується, – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)» [41].

«Для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу необоротних активів, що підлягають амортизації, передбачено пасивний контрактивний рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».

За кредитом рахунку 13 відображається нарахування амортизації

необоротних активів, а за дебетом її зменшення. Узагальнення інформації про суму зносу тих необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», відображається на субрахунку 131 «Знос основних засобів», а узагальнення інформації про суму зносу тих необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи», здійснюється на субрахунку 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів».

Аналітичний облік за рахунком 13 ведеться відповідно за видами основних засобів та інших необоротних матеріальних активів» [59].

Норми амортизації встановлені окремо для податкового і фінансового обліку.

У фінансовому обліку для нарахування амортизації може застосовуватись будь-який із методів, що визначений П(с)БО 7.

Згідно з П(с)БО 7 підприємства можуть застосовувати наступні «методи нарахування амортизації за основними засобами:

– прямолінійний, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів;

– зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість;

– прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється;

– кумулятивний, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання;

– виробничий, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів» [49].

«Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів визнано активом (починають, коли він стає придатним для використання (тобто з дати вводу об'єкта в експлуатацію)); зупиняється (тимчасово) на період реконструкції, модернізації, добудови (переобладнання) і консервації об'єкта основних засобів, амортизацію активу припиняють на одну з двох дат, яка відбувається раніше: на дату, з якої актив класифікують як утримуваний для продажу, або на дату, з якої припиняють визнання відповідного активу» [7].

На ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» застосовується прямолінійний метод. При якому амортизована вартість об'єкта рівномірно списується (розподіляється) протягом строку його корисного використання. Цей метод заснований на припущенні, що сума нарахованої амортизації залежить від строку експлуатації об'єкта основних засобів.

При застосуванні цього методу:

- річна сума амортизації однакова протягом усіх років експлуатації об'єкта;
- сума зносу накопичується рівномірно;
- залишкова вартість об'єкта основних засобів рівномірно зменшується

до досягнення ліквідаційної вартості.

«Метод прямолінійного списання має свої переваги й недоліки. Переваги методу – простота розрахунку та рівномірність розподілу суми амортизації між обліковими періодами, що забезпечують зіставність собівартості продукції з доходом від її реалізації.

Недоліком є те, що цей метод не враховує морального зносу, різниці у використанні виробничої потужності основних засобів у різні роки їх експлуатації та необхідності збільшення витрат на ремонт в останні роки служби» [40].

«Амортизації підлягають:

– витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності;

– витрати на самостійне виготовлення основних засобів вирощування довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності, в тому числі витрати на оплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні таких основних засобів;

– витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів, що перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітнього року;

– витрати на капітальне поліпшення землі, не пов'язане з будівництвом, а саме іригацію, осушення та інше подібне капітальне поліпшення землі;

– капітальні інвестиції, отримані платником податку з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання об'єкта інвестування (основного засобу, нематеріального активу) за умови визнання доходів пропорційно сумі нарахованої амортизації по такому об'єкту;

– вартість безоплатно отриманих об'єктів енергопостачання, газо- і теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж, побудованих

споживачами на вимогу спеціалізованих експлуатуючих підприємств згідно з технічними умовами на приєднання до вказаних мереж або об'єктів» [41, с. 82].

«Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється наказом по підприємству при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс). При визначенні строку корисного використання (експлуатації) на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» враховують:

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- фізичний та моральний знос, що передбачається;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Амортизація основних засобів провадиться до досягнення залишкової вартості об'єктом його ліквідаційної вартості.

Облік вартості, яка амортизується, ведеться за кожним об'єктом, що входить до складу окремої групи основних засобів, у тому числі вартість ремонту, поліпшення таких засобів, отриманих безоплатно або наданих в оперативний лізинг (оренду), як окремий об'єкт амортизації» [3].

Згідно Наказу про облікову політику на об'єкти незавершеного будівництва амортизація не нараховується.

Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання. Амортизація об'єкта основних засобів нараховується, виходячи нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання (крім виробничого методу нарахування амортизації). Межі терміну корисного використання вказано у таблиці 2.9.

Капітальні вкладення в орендовані приміщення амортизуються протягом терміну їх корисного використання.

Нарахування амортизації на товаристві здійснюється у Відомості нарахування амортизації по рахункам (основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи) у бухгалтерському обліку прямолінійним методом, щомісячно рівними частинами протягом строку корисного використання.

У січні місяці ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» придбало у ТОВ «Сігма» пульт зовнішній налагоджувальний (108293). Вартість придбаного пульта складає 9000 грн. Витрати на транспортування – 600 грн. Ліквідаційна – 0. Термін корисного використання – 6 років.

Таблиця 2.9 – Межі термінів корисного використання об'єктів основних засобів

Групи ОЗ	Терміни корисного використання ОЗ, Років
Будівлі та споруди	від 13 до 68
Машини та обладнання	від 2 до 40
Транспортні засоби	від 8 до 10
Меблі	від 2 до 15
Інші	від 2 до 20

Розрахуємо річні суми амортизації за перші п'ять років експлуатації (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Розрахунок річних сум амортизації

Рік експлуатації	Сума амортизації, грн.	Накопичена амортизація, грн.	Залишкова вартість, грн
1	2	3	4
1	$9600/6=1600$	1600	8000
2	1600	3200	6400
3	1600	4800	4800
4	1600	6400	3200
5	1600	8000	1600

В бухгалтерському обліку підприємства дані операції відображається наступним чином (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Порядок нарахування амортизації на підприємстві

Дата	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
12.01	Введення в експлуатацію пульт налагоджувальний (108293)	106	152	9600
12.02	Нарахування амортизації (1600/12=533,33) з місяця наступного за місяцем введення в експлуатацію	92	131	533,33

Згідно наведених розрахунків, видно, що даний метод нарахування амортизації досить простий. Цей метод є найбільш прийнятним для списання основних засобів, що не підвладні впливу інших чинників, крім строку корисного використання. До таких основних засобів, зокрема, належать будівлі та споруди, загальновиробниче устаткування та ін.

Нарахування амортизації основних засобів на підприємстві в залежності від їх використання господарській діяльності представлено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Облік амортизації основних засобів ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1	Нарахована амортизація токарного станка (124129) обладнання загальновиробничого призначення	91	131	525
2	Нарахована амортизація холодильника (124130) обладнання адміністративного призначення	92	131	130
3	Нарахована амортизація автомобіля МАЗ 3342-414656 (125033) (Транспортні засоби, які використовуються в підрозділах, зайнятих збутом продукції)	93	131	2560

«Підприємство залишає за собою право переходу на модель обліку основних засобів за переоціненою вартістю за вирахуванням накопиченої

амортизації і збитків від знецінення» [63].

«Переоцінка вартості основних засобів поводитьсь методом пропорційної зміни, з віднесенням різниці від переоцінки на рахунок 41 «Капітал у дооцінках». Переоцінка (дооцінка) основних засобів проводилася 01.04.2015, 2017 рр.

Об'єкт основних засобів перестає визнаватися активом (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок продажу, ліквідації, безоплатної передачі, нестачі, остаточного псування або інших причин невідповідності критеріям визнання активом.

Для визначення непридатності основних засобів до використання, можливості їх використання іншими підприємствами неефективності або недоцільності їх поліпшення (ремонт, модернізації) та оформлення відповідних первинних документів генеральним директором підприємства створюється постійно діюча комісія та видається Наказ про списання майна акціонерного товариства (найменування, кількість, рік вводу в експлуатацію, інвентарний номер, первісну та залишкову вартість). До складу комісії можуть входити: заступник головного бухгалтера, керівник відділу матеріально-технічного забезпечення, головний енергетик, головний механік. Голова комісії – заступник директора з технології і якості» [39].

«Постійно діюча комісія: здійснює безпосередній огляд об'єкта, що підлягає списанню; встановлює причини невідповідності критеріям активу; визначає осіб, з вини яких відбулося передчасне вибуття, вносить пропозиції щодо їх відповідальності; визначає можливість продажу об'єкта або використання окремих вузлів, деталей, матеріалів, що можуть бути одержані при демонтажі, ліквідації основних засобів, встановлює їх кількість і вартість.

По закінченню вище наведених робіт складає Акт комісії про результати огляду, Протокол засідання комісії по списанню основних засобів, комісія розглядає Висновок про технічний стан, який видається техноцентром та Акт по типовій формі ОЗ-3 «Акт на списання основних

засобів» в двох екземплярах. Перший екземпляр зберігається в бухгалтерії, а другий примірник залишається у матеріально відповідальній особі» [9].

«Фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається вирахуванням з доходу їх залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуття основних засобів.

У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна вартість та знос зменшується відповідно на суму первісної вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта основних засобів» [12].

В листопаді місяці на підприємстві проведено ліквідацію верстата, в обліку дана операція відображена наступним чином (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Облік операцій з ліквідації основних засобів на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

Дата	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума	Первинний документ
		Дт	Кт		
1	2	3	4	5	6
25.11	Списано верстат (126137) на суму зносу	131	106	1050	Акт на списання основних засобів від 25.11
	Нарахована заробітна плата працівнику за ліквідацію об'єкта ОЗ	976	661	180	Розрахункова та платіжна відомості
	Нараховано ЄСВ на заробітну плату працівнику, задіяного в ліквідації об'єкту основного засобу (22 %)	976	651	40	Розрахунок нарахування ЄСВ
	Оприбутковано запчастин на суму 100 грн. на склад	207	746	100	Прибутковий ордер
25.11	Списання доходів на фінансовий результат	746	79	100	Бухгалтерська довідка
25.11	Списання витрат на фінансовий результат	79	976	220	Бухгалтерська довідка
25.11	Фінансовий результат	442	79	120	Бухгалтерська довідка

«Прибуток або збиток від вибуття основних засобів відображають у

звіті про фінансові ресурси відповідно у складі інших доходів або витрат звичайної діяльності. Проте, якщо причиною списання основних засобів була надзвичайна подія (аварія, пожежа), відповідну суму прибутку або збитку відображають як фінансовий результат від надзвичайних подій» [67].

Важливим елементом відтворення основних фондів є їх ремонт. Основні виробничі фонди в процесі експлуатації зазнають фізичного зносу і втрачають свої експлуатаційні якості. У зв'язку з цим ремонт основних виробничих фондів є необхідною умовою виробничого процесу. Від своєчасності та якості ремонту залежить ефективність використання основних виробничих фондів на підприємстві.

Види ремонту основних засобів відображені на рис. 2.3.

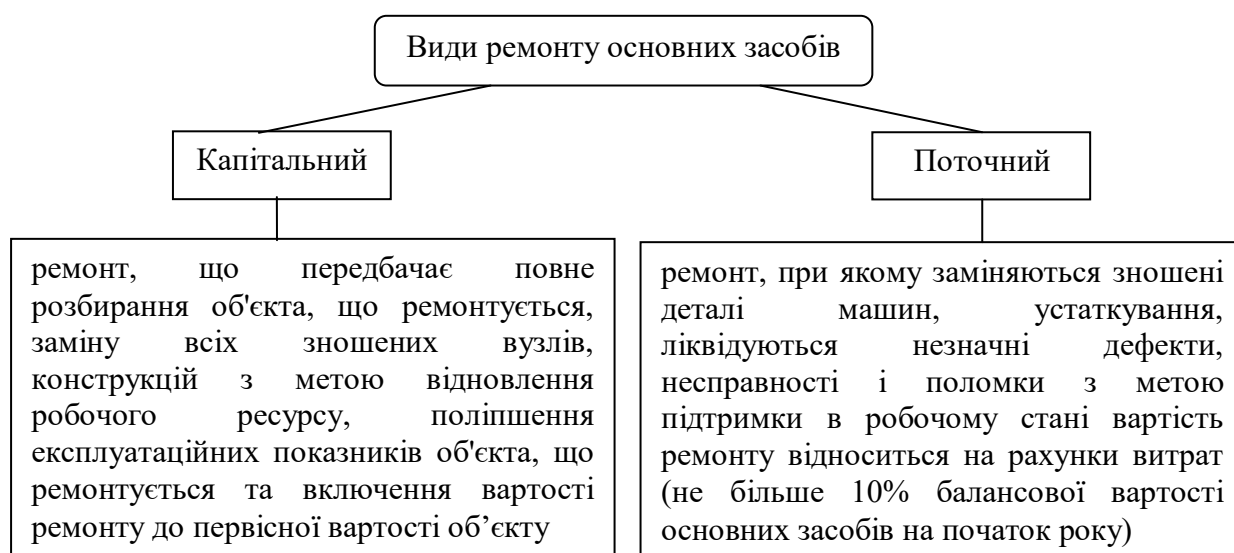

Рисунок 2.3 – Види ремонту основних засобів

«Своєчасний ремонт основних виробничих засобів запобігає передчасному їх зносу та вибуттю, продовжує строк служби, підвищує виробничу потужність та скорочує потребу в нових капітальних вкладеннях.

Задача та приймання з ремонту і поліпшення основних засобів (модернізація, добудова, реконструкція тощо) оформлюється Актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів ф. № ОЗ-2» [21].

«Акт, підписаний працівником, який уповноважений на приймання основних засобів, та представником підприємства, що виконував ремонт, реконструкцію та модернізацію, здають до бухгалтерії підприємства.

Акт підписує головний бухгалтер та затверджує керівник підприємства чи особи, на те уповноважені. В технічні паспорти, інвентарні картки відповідних об'єктів основних засобів заносяться дані про змінені техніко-економічні характеристики (вартість, потужність, площа) в результаті їх поліпшення.

Якщо ремонт, реконструкцію або модернізацію виконує стороннє підприємство, акт складають у двох примірниках. Другий примірник передають підприємству, що виконує ремонт, реконструкцію, модернізацію. На підставі акту вносяться зміни до: ф. ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» та документації пов'язаної з розрахунком амортизації» [12, с. 179].

Згідно з Актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів № 722 від 11.11.2021 в листопаді проведено реконструкцію цеху (13049).

В обліку дана операція відображена наступним чином (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Облік капітального ремонту основних засобів на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн.
На підставі Акту приймання-здачі виконаних робіт № 522 від 11.11.2021	152	631	24000
Нарахована сума податкового кредиту з ПДВ	641	631	4000
Об'єкт ОЗ на підставі Акту № 722 введено в експлуатацію	103	1522	24000

В листопаді місяці підприємством була здійснена заміна запасних частин на автомобілі МАЗ 3302 (125031). Вартість списаних запчастин складає 340 грн. Оприбуткована частина запчастин на суму 120 грн., яку було реалізовано за 180 грн. без ПДВ. В обліку підприємства дані операції

відображені наступним чином (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Облік поточного ремонту на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання»

Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	2	3	4
Проведена заміна запасних частин на автомобілі МАЗ 3302 (125037)	93	207	340
Оприбутковано частину знятих запчастин	207	746	120
Реалізовано запчастини покупцям	361	712	180
ПДВ	712	641	30
Списано собівартість реалізованих запчастин	943	207	120

Порядок формування записів регістрів аналітичного та синтетичного обліку по рахунку 10 зображений на рис. 2.4.

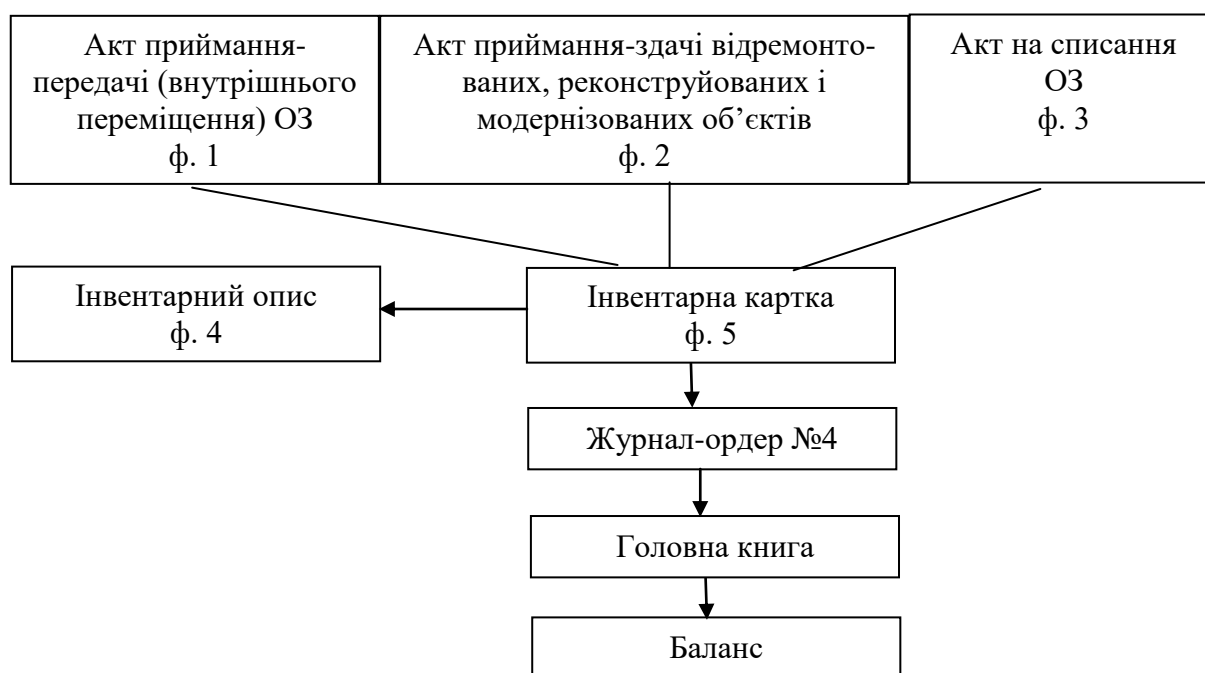

Рисунок 2.4 – Схема записів регістрів аналітичного та синтетичного обліку по рахунку 10

«Облік основних засобів є одним з найважливіших та найбільш трудомістких ділянок обліку на товаристві, оскільки бухгалтеру з обліку необоротних активів необхідно відображати в обліку велику кількість операцій, що пов'язані з надходженням основних засобів, введенням в

експлуатацію, зносом, ремонтами та модернізацією, вибуттям» [31].

Отже, на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» облік ведеться відповідно до засад організації щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Методологія ведення обліку передбачена чинним Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

2.3 Пропозиції щодо вдосконалення обліку основних засобів

«Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що однією із основних особливостей діяльності промислових підприємств є наявність основних засобів як об'єкта обліку. Це ґрунтується на тій підставі, що у структурі активів промислових підприємств вони займають значну питому вагу.

У зв'язку з чим, організація обліку основних засобів повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють увесь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації» [56, с. 246]. «Таким документом з організації обліку є облікова політика підприємства, де вказуються основні правила та способи ведення бухгалтерського обліку. Нині законодавчими і нормативними документами не передбачено єдиної методології формування облікової політики, а тому підприємствам надано право самостійно розробляти її положення згідно з вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність». Таким чином, питання формування облікової політики підприємства, знаходиться в компетенції самого суб'єкта господарювання. Підприємство самостійно визначає свою облікову політику і вибирає форму ведення бухгалтерського обліку з дотриманням принципів, встановлених

законодавством. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» «облікова політика» – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [66].

«Наказ про облікову політику суб'єкта підприємництва має визначати такі елементи щодо основних засобів:

- строки корисного використання груп основних засобів;
- вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів, з обґрунтуванням критеріїв щодо визначення таких ознак;
- періодичність нарахування амортизації;
- кореспонденцію субрахунків бухгалтерського обліку та ін.» [68].

Для формування ефективної облікової політики, підприємству запропоновано наступні складові наказу про облікову політику, що стосуються обліку основних засобів (рис. 2.5).

Організація обліку основних засобів повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють увесь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації, тому основними шляхами її удосконалення визначені наступні:

- вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, яка забезпечить реалізацію завдань, поставлених перед обліком основних засобів;
- розробка та запровадження удосконалених форм носіїв облікової інформації, найбільш адаптованих до структури, змісту та характеру інформації;
- розробка та запровадження раціональних схем документообігу, що дозволять із найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених завдань;
- розробка та запровадження раціональної технології вирішення

облікових завдань, що забезпечить злагоджене функціонування облікового механізму.

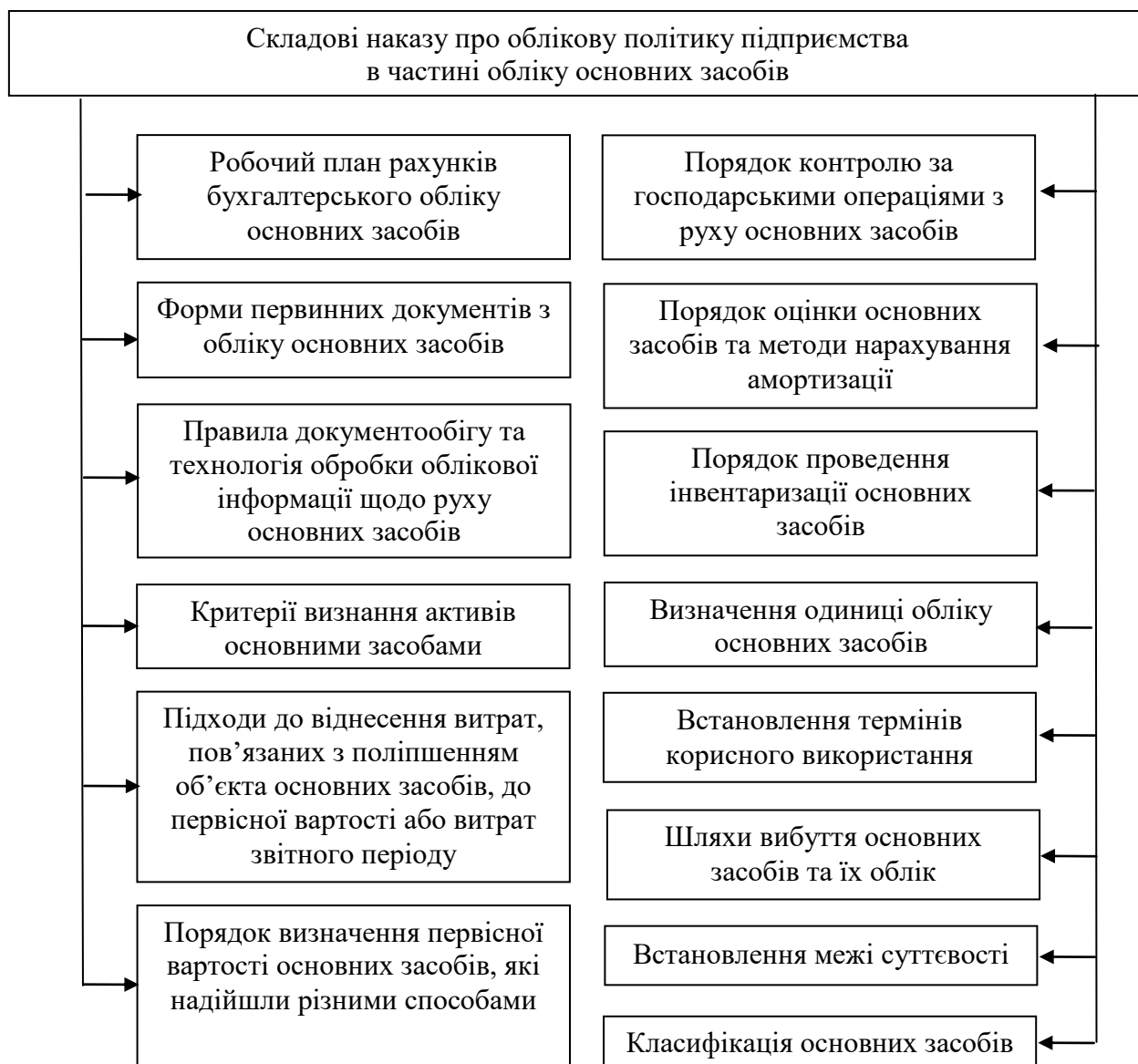

Рисунок 2.5 – Визначені складові наказу про облікову політику підприємства в частині обліку основних засобів

Реалізація вищенаведених дій дасть змогу удосконалити організацію та методику обліку, аудиту та аналізу основних засобів, підвищити інформативність носіїв облікової інформації і, як наслідок, надасть змогу прогнозувати ефективність їх використання на підприємстві.

Правильність визначення складових щодо обліку основних засобів

впливає на його цілеспрямованість. Вони мають забезпечити виконання основної мети обліку: надавати своєчасну, об'єктивну, неупереджену, доцільну та повну інформацію як про фінансово-господарську діяльність промислового підприємства в цілому, так і про основні засоби, зокрема, для прийняття ефективних управлінських рішень.

Таким чином, розробка організаційно-методичних підходів до формування облікової політики підприємства в частині обліку основних засобів є запорукою ефективності їх використання.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНКА СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЗАВОД ВИСОКОВОЛЬТНОГО ОБЛАДНАННЯ»

3.1 Аналіз наявності, технічного стану та руху основних засобів на підприємстві

«Основні засоби служать матеріально - технічною базою виробництва, фундаментом його вдосконалення і розвитку. Цей процес відбувається шляхом нарощування потенціалу основних засобів і через підвищення ефективності їх використання.

З метою забезпечення ефективного використання та управління основними засобами підприємств, виділяють їхню структуру за кваліфікаційними ознаками.

З цією умовою основні засоби підприємств групують за такими ознаками: за належністю, ступенем використання у виробничо-господарській діяльності, галузевою структурою функціональним призначенням і натурально-речовим складом. Внаслідок морального і фізичного старіння устаткування, що зменшує ефективність його використання та можливість конверсії» [1].

«Тому економічно виправданим є збільшення часу роботи устаткування, повне завантаження наявного його парку, кваліфікований догляд за його роботою. Від оснащеності підприємства основними засобами й ефективного їх використання, передусім від ефективного використання основних виробничих засобів, вирішальною мірою залежить обсяг виробництва товарів і послуг, пов'язані з ним кінцеві результати діяльності підприємства та рівень економічної безпеки.

Мета аналізу стану та використання основних засобів – визначити забезпечення основними засобами за умови найбільш інтенсивного їх використання та пошуку резервів підвищення їх віддачі і, як наслідок, підвищення рівня економічної безпеки.

Аналіз починається з вивчення динаміки обсягу, складу та структури основних засобів за їхніми класифікаційними ознаками:

- промислово-виробничі;
- виробничі засоби інших галузей;
- невиробничі основні засоби» [18].

«Основними напрямками аналізу стану та ефективності використання основних засобів є:

- визначення забезпеченості підприємства та його структурних підрозділів основними засобами, відповідність їх складу, структури та технічного рівня виробничій потребі;

- оцінка технічного стану основних засобів, зокрема їх активної частини; визначення ефективності використання основних засобів за узагальнюючими показниками та впливу факторів на зміну цих показників;

- аналіз ефективності використання наявного парку устаткування за часом і за потужністю, виявлення їхнього впливу на випуск продукції;

- виявлення резервів підвищення фондівіддачі, збільшення обсягу продукції та прибутку за рахунок поліпшення використання основних засобів. У ході аналізу визначають зміну структури під впливом комплексної механізації та автоматизації виробництва, впровадження нової технології.

Основні засоби є головним елементом виробничого процесу, в результаті якого створюється продукція, надаються послуги і виконуються роботи, раціональне використання яких сприяє покращенню технічних та економічних показників діяльності підприємства» [75].

«При сучасному високому технічному рівні виробництва величина основних засобів, їх технічний стан визначають потенційні можливості

виробництва, його потужність. В результаті підвищення ефективності використання основних засобів зростає потенціал підприємства.

Особливість аналізу основних засобів – його багаторівневий характер.

На ефективну діяльність будь-якого підприємства істотний вплив справляє структура основних засобів» [4].

Для аналізу складу, структури і технічного стану основних засобів за окремими групами використаємо інформацію II розділу «Основні засоби» форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Наявність, склад і структура основних засобів за 2021 рік

ОЗ	На початок 2021 року		Надходження	Переоцінка	Вибуття	Інші	На кінець 2021 року		Відхилення		
	млн.грн	ПВ, %					млн. грн.	ПВ, %	Дабс.+/-	п. в-,%	Тр, %
103	38,65	49,1	0,08	-2,13	-	0,85	37,45	23,3	-1,20	-25,8	96,9
104	34,52	43,9	0,04	84,59	0,02	-	119,13	73,9	84,61	30,0	345,0
105	4,88	6,2	-	-0,92	0,22	-	3,74	2,3	-1,14	-3,9	76,7
106	0,66	0,8	0,10	0,06	0,01	-	0,81	0,5	0,15	-0,3	122,5
Σ	78,71	100	0,22	81,60	0,25	0,85	161,14	100	82,42	-	204,7

За даними таблиці бачимо, що на кінець 2021 року вартість основних засобів збільшилася на 104,7%, що склало 82,42 млн. грн. Це є наслідком переоцінки основних засобів на 81,60 млн. грн..

Найбільшу питому вагу в структурі основних засобів на початок звітного року займали будівлі та споруди - 49,1%, а на кінець року питома вага машин та обладнання склала 73,9%. Зростання активної частини основних засобів є позитивним моментом діяльності підприємства.

Найбільше надходжень відбулося у складі інструментів, приладів та інвентарю – 0,10 млн. грн., але головним факторами збільшення вартості

основних засобів є переоцінка, про що свідчать дані рядку 060 «Дооцінка основних засобів» Звіту про власний капітал.

Структура основних засобів за 2021 рік наведена на рис. 3.1.

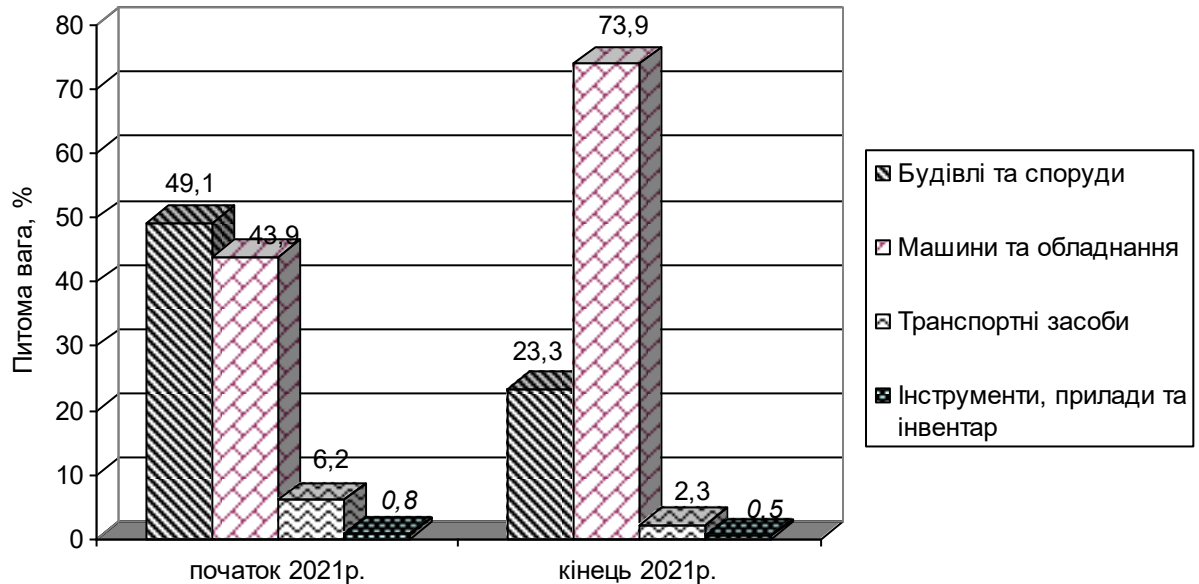

Рисунок 3.1 – Структура основних засобів підприємства за 2021р.

«Для аналізу відновлення та характеристики якісного стану основних засобів необхідна інформація про їх технічний стан. Перевищення коефіцієнту придатності над коефіцієнтом зносу характеризує підвищення якісного стану» [10]. Технічний стан основних засобів, простежимо на основі нижче наведених показників за даними балансу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Показники технічного стану основних засобів

Показники	31-12 2019	31-12 2020	31-12 2021	Відхилення +,-2021	
				2019	2020
Первісна вартість ОЗ, млн. грн	70,79	78,71	161,14	90,35	82,42
Знос ОЗ, млн. грн	40,70	48,46	119,94	79,24	71,48
Залишкова вартість, млн.грн	30,09	30,26	41,20	11,11	10,94
Розрахункові показники					
Коефіцієнт зношеності	0,575	0,616	0,744	0,169	0,129
Коефіцієнт придатності	0,425	0,384	0,256	-0,169	- 0,129

Результати проведеного аналізу підтвердили, що за три роки зросла і первісна вартість і сума зносу. Тобто на готову продукцію перенесено 74% вартості основних засобів. При цьому, тільки 25,6% основних засобів придатні для подальшої експлуатації. Технічний стан знаходиться на низькому рівні і внаслідок значного їх зношення і внаслідок перевищення коефіцієнта зносу над коефіцієнтом придатності, що характеризує зниження якісного стану основних засобів.

Дані про рух основних засобів приведені в таблиці 3.3. Для аналізу використаємо дані статистичної форми 11-ОЗ.

Таблиця 3.3 – Показники руху основних засобів

Показник	2019	2020	2021	Динаміка +,- 2021			
				2019		2020	
				Дабс.+	Тр,%	Дабс.+	Тр,%
Наявність ОЗ на початок року, млн. грн.	52,61	52,21	159,75	107,14	303,6	107,54	306,0
Річний обсяг надходження ОЗ, млн. грн.	0,43	0,27	0,26	-0,17	59,7	-0,02	93,1
Річний обсяг вибуття ОЗ, млн. грн.	0,83	0,03	0,25	-0,58	29,8	0,22	953,9
Наявність ОЗ на кінець року, млн. грн.	52,21	52,45	159,75	107,55	306,0	107,30	304,6
Коефіцієнт зростання, %	99,2	100,5	100,0	0,8	-	-0,5	-
Коефіцієнт вибуття, %	1,6	0,1	0,2	-1,4	-	0,1	-
Коефіцієнт оновлення, %	0,8	0,5	0,2	-0,7	-	-0,4	-
Коефіцієнт приросту, %	-0,8	0,5	0,00	0,8	-	-0,5	-

За даними проведеного аналізу видно, що у звітному році зменшилися річні обсяги надходження основних засобів. Оновлено основних засобів у поточному періоді на 0,2% від загальної вартості основних засобів, що на 0,7% менше, ніж у 2019 році. Коефіцієнт ліквідвціх основних засобів складає 0,2%, що на 0,1% більше, ніж у 2020 році.

На підприємстві темпи росту вибуття основних засобів значно

перевищують темпи росту оновлення, і це є негативним фактором бо на підприємстві майже не відбулося оновлення, це свідчить про нестабільність матеріально-технічної бази підприємства, про несвоєчасне проведення технічної політики. Незначний показник оновлення (0,16%) свідчить, що оновлення здійснюється за рахунок заміни морально і фізично застарілих основних засобів, а не за рахунок нового будівництва, введення нових основних засобів, тому це призводить до зменшення застарілого устаткування і росту економічної ефективності основних засобів.

Для оцінки тенденції зміни обсягу та руху основних засобів та їх відтворення використаємо їх баланс (табл. 3.4, формула 3.1):

$$ВОЗ_{поч} + ВОЗ_{над} = ВОЗ_{кін} + ВОЗ_{виб} \quad (3.1)$$

де $ВОЗ_{поч}$ – вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн.;

$ВОЗ_{над}$ – вартість основних засобів, які надійшли, тис. грн.;

$ВОЗ_{виб}$ – вартість основних засобів, що вибули, тис. грн.;

$ВОЗ_{кін}$ – вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн.

Таблиця 3.4 – Рух основних засобів

Показник	$ОЗ_{поч}$, млн.грн	$ОЗ_{над}$, тис.грн	Σ , тис.грн	$ОЗ_{кін}$, тис.грн	$ОЗ_{виб}$, тис.грн	Σ , тис.грн
Рік						
2019	52,61	0,43	53,04	52,21	0,83	53,04
2020	53,04	0,27	52,48	52,45	0,03	52,48
2021 (з урахуванням переоцінки)	159,75	0,26	160,00	159,75	0,25	160,00

Дані таблиці дають можливість оцінити рух основних засобів за три роки. Розкриття інформації, що пов'язана з відхиленням вартості основних засобів на кінець 2020 року від вартості основних засобів на початок 2021 року відображається у формі 5 «Примітках до річної фінансової звітності». Відхилення є наслідком проведеної переоцінки основних засобів.

3.2 Аналіз ефективності використання основних засобів

Далі проаналізуємо забезпеченість підприємства ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» основними засобами.

«Умови ринкової економіки вимагають від підприємств максимізації прибутку, в першу чергу шляхом ефективного використання в процесі виробництва наявних основних засобів. Тому доцільно своєчасно визначати, в якому стані знаходяться ці засоби праці, а також визначати, наскільки ефективно вони використовуються.

В даний період проблема підвищення ефективності використання основних засобів є центральною. Ефективність використання основних засобів характеризується співвідношенням темпів зростання випуску продукції і темпів зростання основних засобів» [54].

Для оцінки забезпеченості основними засобами знайдемо показники забезпеченості та вивчимо їх в динаміці (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Розрахунок показника забезпеченості підприємства основними засобами

Показники	2019	2020	2021	2021			
				2019		2020	
				Дабс.+/-	Тр,%	Дабс.+/-	Тр,%
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг реалізації продукції, млн.грн	49,57	49,54	68,63	19,06	138,5	19,09	138,5
Вартість ОЗ тис.грн:							
на початок року	52,61	52,21	159,75	107,14	303,6	107,54	306,0
на кінець року	52,21	52,45	159,75	107,55	306,0	107,30	304,6
в т.ч. активної частини	23,36	23,43	119,06	95,70	509,7	95,63	508,2
Середньорічна вартість ОЗ, млн.грн	71,02	74,75	119,92	48,91	168,9	45,17	160,4
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	280	283	243	-37	86,8	-40	85,9
в т.ч. робітники	125	129	121	-4	96,8	-8	93,8

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Фондоозброєність	0,25	0,26	0,49	0,24	194,6	0,23	186,8
Рівень технічної озброєності	0,19	0,18	1,00	0,80	526,5	0,80	541,8
Продуктивність праці	0,18	0,18	0,28	0,11	159,5	0,11	161,3

За даними таблиці бачимо, що за три роки фондоозброєність збільшилася на 94,6%, що є позитивним фактором.

Фондоозброєність показує, що на 1 працівника припадає основних засобів вартістю в 0,49 млн. грн.

Негативним на даному підприємстві є те, що темпи росту фондоозброєності випереджають темпи росту продуктивності (186,8% > 161,3%). Рівень технічної озброєності збільшився на 441,8% і темпи його зростання значно більші темпів росту продуктивності, що є негативним моментом (526,54% < 159,54%).

Динаміку показників забезпеченості зображено на рис. 3.2.

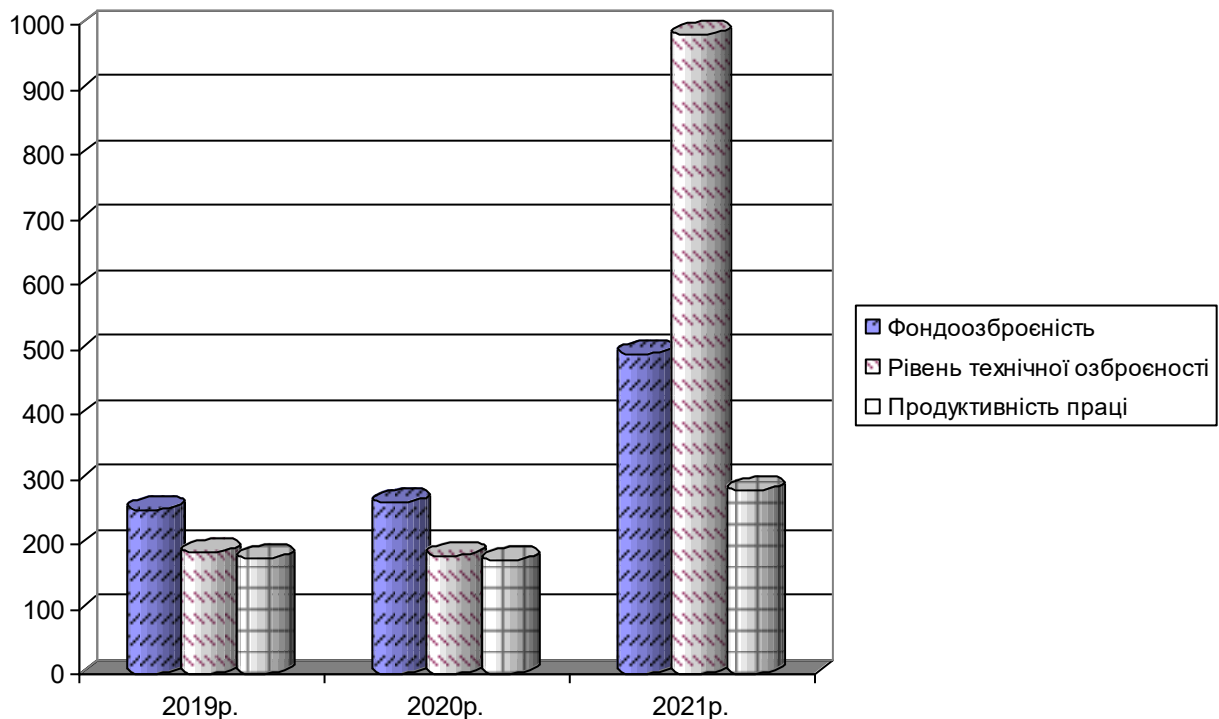

Рисунок 3.2 – Показники забезпеченості основними засобами

«Узагальнюючими показниками ефективності використання основних засобів є фондovіддача, обернений показник фондovіддачі – фондомісткість продукції та рентабельність. Фондовіддача є резервом підвищення обсягу продукції»[56]. Проаналізуємо показники ефективності використання основних засобів на підприємстві (табл.3.6).

Таблиця 3.6 – Оцінка показників ефективності використання основних засобів

Показники	2019	2020	2021	2021			
				2019		2020	
				Δабс. +/-	Тр, %	Δабс.+/-	Тр, %
Обсяг реалізації продукції, млн.грн	49,57	49,54	68,63	19,06	138,5	19,09	138,5
Середньорічна вартість ОЗ, млн.грн	71,02	74,75	119,92	48,91	168,9	45,17	160,4
Прибуток від операц. діяльності, млн.грн	1,09	2,12	9,50	8,41	870,1	7,39	449,2
Розрахункові показники:							
Фондовіддача, грн./грн.	0,7	0,7	0,6	-0,1	82,0	-0,1	86,4
Фондомісткість, грн./грн.	1,4	1,5	1,8	0,4	122,0	0,3	115,8
Рентабельність ОЗ, %	1,5	2,8	7,9	6,4	515,2	5,1	280,0

Проведений аналіз показав, що ефективність використання основних засобів має тенденцію до зниження.

Фондовіддача основних засобів зменшилась на 13,7%. Це означає, що у 2021 році з 1 грн. вартості основних засобів підприємство отримало продукції на 0,6 грн., що на 0,1 грн. менше, ніж у попередньому періоді. Відповідно, щоб отримати продукції на 1 грн., необхідно задіяти основних засобів вартістю 1,8 грн., що на 0,3 грн. більше, ніж у 2019 році. У 2021 році підприємство отримало з 1 грн. основних засобів 7,9 коп. прибутку, а у 2019 році з 1 грн. основних засобів 1,5 коп. прибутку.

Ефективність використання основних засобів відіграє важливе значення для розвитку діяльності товариства так як в результаті:

– збільшується економічний потенціал і виробничі можливості, підвищується технічний рівень виробництва;

– збільшуються темпи зростання продуктивності праці, поліпшення якості промислової продукції та інших показників.

Наступним етапом аналізу є проведення факторного аналізу результативних показників: фондівдачі (в двох напрямках (рис. 3.3)), обсягу продукції та рентабельності основних засобів.

Рисунок 3.3 – Напрямки факторного аналізу фондівдачі

Факторні моделі фондівдачі наведені в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Моделі факторного аналізу фондівдачі

Вплив факторів на $\Delta \Phi_{вд}$	Вплив $\Phi_{вд}$ на ΔQ
1	2
$\Phi_{вд} = Q / \overline{S_{оз}}$	$\Delta Q = \overline{S_{оз}} \times \Phi_{вд}$
Врахування впливу активної частини: $\Phi_{вд} = \overline{Ч_{а.ч.}} \times \Phi_{вд.а.ч.}$	Деталізація на активну частину: $\Delta Q = \overline{S_{оз}} \times \overline{Ч_{а.ч.}} \times \Phi_{вд.а.ч.}$
Використання машин і обладнання в активній частині основних засобів: $\Phi_{вд} = \overline{Ч_{а.ч.}} \times \overline{Ч_{маш.а.ч.}} \times \Phi_{вд.маш.}$	Використання машин і обладнання в активній частині основних засобів: $\Delta Q = \overline{S_{оз}} \times \overline{Ч_{а.ч.}} \times \overline{Ч_{маш.а.ч.}} \times \Phi_{вд.маш.}$
Фондівдача технічного обладнання $\Phi_{вд}^{ТО} = \frac{K \times \overline{\Phi P Ч_i} \times \overline{Г B_i}}{S_{оз}}$	Використання відпрацьованого часу обладнання: $\Delta Q = K_{в/год} \times B_{1в/год}$
Розширення моделі за рахунок деталізації фонду робочого часу: $\overline{\Phi P Ч} = \overline{Д} \times \overline{K_{зм}} \times \overline{T}$ $\Phi_{вд}^{ТО} = \frac{K \times \overline{Д} \times \overline{K} \times \overline{T} \times \overline{Г B_i}}{S_{оз}}$	$\Delta P_{оз} = \Phi_{вд} \times \overline{Ч_{реал.прод.}} \times \overline{P_{реал.прод.}}$

Продовження таблиці 3.7

1	2
<p>де $\Phi_{\text{від}}$ – фондovіддача; $Q_{\text{прод}}$ – обсяг продукції; $\overline{S_{\text{оз}}}$ – середньорічна вартість основних засобів; $\chi_{\text{а.ч.}}$ – частка активної частини; $\Phi_{\text{від}}^{\text{ТО}}$ – фондovіддача технічного обладнання; K – кількість обладнання; $\Phi\text{РЧ}_i$ – фонд робочого часу одиниці обладнання; $\Gamma\text{В}_i$ – годинний виробіток одиниці обладнання; D – кількість днів; $K_{\text{зм}}$ – коефіцієнт змінності; T – середня тривалість робочого дня; $\chi_{\text{маш.а.ч.}}$ – частка машин і обладнання в активній частині; $K_{\text{в/год}}$ – кількість верстато-годин; $\text{В}_{1\text{в/год}}$ – виробіток за 1 верстато-годину; $\Delta P_{\text{оз}}$ – зміна рентабельності основних засобів; $\chi_{\text{реал.прод.}}$ – частка реалізованої продукції; $P_{\text{реал.прод.}}$ – рентабельність реалізованої продукції.</p>	

Далі розрахуємо вплив факторів на зміну фондovіддачі методом ланцюгових підстанов (формула 3.2):

$$\Phi_{\text{від}} = \frac{Q}{S_{\text{оз}}} \quad (3.2)$$

$$\Phi_{\text{від}0} = \frac{Q_0}{S_{\text{оз}0}} = \frac{49544}{74749,5} = 0,66 \text{ грн.}$$

$$\Phi_{\text{від}}^{\text{ум1}} = \frac{Q_1}{S_{\text{оз}0}} = \frac{68633}{74749,5} = 0,92 \text{ грн.}$$

$$\Delta \Phi_{\text{від}Q} = \Phi_{\text{від}}^{\text{ум1}} - \Phi_{\text{від}0} = 0,92 - 0,66 = +0,26 \text{ грн.}$$

$$\Phi_{\text{від}}^{\text{ум2}} = \frac{Q_1}{S_{\text{оз}1}} = \frac{68633}{119923} = 0,57 \text{ грн.}$$

$$\Delta \Phi_{\text{від}S_{\text{оз}}} = \Phi_{\text{від}}^{\text{ум2}} - \Phi_{\text{від}}^{\text{ум1}} = 0,57 - 0,92 = -0,35 \text{ грн.}$$

$$\text{БВ: } 0,57 - 0,66 = +0,26 - 0,35$$

$$-0,09 = -0,09$$

Зменшення фондovіддачі на 0,09 грн. відбулося внаслідок впливу 2 факторів. За рахунок збільшення обсягу реалізації на 19,09 млн.грн. фондovіддача збільшилася на 0,3 грн., а за рахунок збільшення вартості основних засобів на 45,17 тис. грн. фондovіддача зменшилась на 0,4 грн.

Визначимо вплив фондovіддачі на ΔQ реалізації за формулою 3.3:

$$\Delta Q = \overline{S_{oz}} \times \Phi_{vid} \quad (3.3)$$

$$Q_0 = \overline{S_{oz0}} \times \Phi_{vid0} = 74,75 \times 0,66 = 49,54 \text{ млн.грн}$$

$$Q^{ym1} = \overline{S_{oz1}} \times \Phi_{vid0} = 119,92 \times 0,66 = 79,48 \text{ млн.грн}$$

$$\Delta Q_{\overline{S_{oz}}} = Q^{ym1} - Q_0 = 79,48 - 49,54 = +29,94 \text{ млн.грн}$$

$$Q^{ym2} = \overline{S_{oz1}} \times \Phi_{vid0} = 119,92 \times 0,57 = 68,63 \text{ млн.грн}$$

$$\Delta Q_{\Phi_{vid}} = Q^{ym2} - Q^{ym1} = 68,63 - 79,48 = -10,85 \text{ млн.грн}$$

$$\text{БВ: } 68,63 - 49,54 = +29,94 - 10,85 \text{ млн.грн}$$

$$+19,09 = +19,09$$

Загальну зміну обсягу реалізації на 19,09 млн. грн. зумовили 2 фактори: збільшення середньорічної вартості основних засобів на 45,17 млн.грн. призвело до збільшення обсягу продукції на 29,94 млн.грн.

Зниження фондівіддачі на 0,09 грн. призвело до зменшення обсягу на 10,9 млн. грн.

Проведемо факторний аналіз рентабельності основних засобів методом ланцюгових підстанов (формула 3.4):

$$P = \frac{\Pi}{S_{oz}} \quad (3.4)$$

$$P_0 = \frac{\Pi_0}{S_{oz0}} = \frac{2115}{74749,5} \times 100 = 2,83\%$$

$$P^{ym1} = \frac{\Pi_1}{S_{oz0}} = \frac{9501}{74749,5} \times 100 = 12,71\%$$

$$\Delta P_{\Pi} = P^{ym1} - P_0 = 12,71 - 2,83 = +9,88\%$$

$$P^{ym2} = \frac{\Pi_1}{S_{oz1}} = \frac{9501}{119923} \times 100 = 7,92\%$$

$$\Delta P_{\overline{S_{oz}}} = P^{ym2} - P^{ym1} = 7,92 - 12,71 = -4,79\%$$

$$БВ: 7,92-2,83=+9,88-4,79$$

$$5,09=5,09$$

В цілому рентабельність основних засобів збільшилася на 5,1%. Збільшення рентабельності на 9,9% зумовлено збільшенням прибутку на 7,39 млн.грн., а за рахунок збільшення вартості основних засобів на 45,17 млн.грн. рентабельність зменшилася на 4,8%.

Для більш глибокого аналізу фондівдачі враховуємо вплив активної частини основних засобів (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Вихідні дані розрахунку для проведення факторного аналізу

Показники	2019	2020	2021	2021			
				2019		2020	
				Δабс.+-	Тр,%	Δабс.+-	Тр,%
Обсяг реалізації продукції, млн. грн.	49,57	49,54	68,63	19,06	138,5	19,09	138,5
Середньорічна вартість ОЗ, млн.грн.	71,02	74,75	119,92	48,91	168,9	45,17	160,4
в т.ч. активна частина, млн. грн.	23,36	23,43	119,06	95,70	509,7	95,63	508,2
Розрахункові показники:							
Питома вага активної частини ОЗ	0,33	0,31	0,99	0,66	-	0,68	-
Фондовіддача загальна, грн./грн.	0,70	0,66	0,57	-0,13	-	-0,09	-
Фондовіддача активної частини, грн.	2,12	2,11	0,58	-1,54	-	-1,53	-

Аналіз проведемо методом абсолютних різниць (формула 3.5):

$$\Phi_B = \Phi_{a.c.} \times \Phi_{від a.c.} \quad (3.5)$$

$$\Delta \Phi_{від a.c.0} \Delta \Phi_{a.c.} \times \Phi_{від a.c.0} = 0,68 \times 2,11 = 1,43 \text{ грн.}$$

$$\Delta \Phi_{від a.c.} = \Phi_{a.c.1} \times \Delta \Phi_{від a.c.} = 0,99 \times (-1,53) = -1,52 \text{ грн.}$$

$$0,57 - 0,66 = 1,43 - 1,52$$

$$-0,09 = -0,09$$

Фондовіддача зменшилася на 0,09 грн., при цьому за рахунок збільшення частки активної частини на 67,9% фондівдача збільшилася на 1,43 грн., а за рахунок збільшення фондівдачі активної частини на 1,53 грн. фондівдача загальна знизилась на 1,52 грн.

Визначимо ΔQ за рахунок деталізації на активну частину, факторний аналіз проводимо методом абсолютних різниць (формула 3.6):

$$\Delta Q = \overline{S}_{oz} \times \mathcal{C}_{a.c.} \times \phi_{від.a.c.} \quad (3.6)$$

$$Q_0 = \overline{S}_{oz0} \times \mathcal{C}_{a.c.0} \times \phi_{від.a.c.0} = 74,75 \times 0,31 \times 2,11 = 49,54 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Q_{O3} = \Delta_{абс} \overline{S}_{oz1} \times \mathcal{C}_{a.c.0} \times \phi_{від.a.c.0} = (+45,17) \times 0,31 \times 2,12 = 29940 \text{ млн.}$$

грн.

$$\Delta Q_{\mathcal{C}a.c.} = \overline{S}_{oz1} \times \Delta_{абс} \mathcal{C}_{a.c.} \times \phi_{від.a.c.0} = 119,92 \times (+0,68) \times 2,11 = 172,30 \text{ млн.}$$

грн.

$$\Delta Q_{\phi_{від.a.c.}} = \overline{S}_{oz1} \times \mathcal{C}_{a.c.1} \times \Delta_{абс} \phi_{від.a.c.} = 119,92 \times 0,99 \times (-1,5383) = -183,15$$

млн. грн.

$$Q_0 = \overline{S}_{oz1} \times \mathcal{C}_{a.c.1} \times \phi_{від.a.c.1} = 119,92 \times 0,99 \times 0,58 = 68633 \text{ млн. грн.}$$

$$68,63 - 49,54 = 29,94 + 172,30 - 183,15$$

$$+19,09 = +19,09$$

Обсяг реалізації збільшився на 19,09 млн.грн. Збільшення середньорічної вартості основних засобів на 45,17 млн. грн. призвело до збільшення обсягу продукції на 29,94 млн. грн., збільшення частки активної частини на 64,9% призвело до збільшення на 172,30 млн. грн. При цьому зменшення фондівдачі активної частини на 1,53 грн. призвело до зменшення обсягу на 183,15 млн. грн.

Розрахунок відносної економії основних засобів:

$$\% E_{O3} = 119923 - 74749,5 \times 1,385 = 16394,9 \text{ тис. грн.}$$

В результаті неінтенсивного використання основних засобів, про що

свідчить рівень зменшення фондівддачі, економії основних засобів не досягнуто на 16,40 тмлн.грн.

Темп росту обсягу продукції становить 138,5%, а темп росту середньорічної вартості – 160,4%.

Співвідношення темпів росту становить: $1,385:1,604=0,863$. Це означає, що обсяг продукції на 0,863 рази зростає повільніше у порівнянні зі зростанням вартості основних засобів.

3.3 Шляхи оптимізації аналізу основних засобів

«В сучасних умовах одним з найбільш актуальних завдань, що стоять перед підприємством, яке має в своєму розпорядженні складне дороге в обслуговуванні обладнання, є необхідність забезпечення його безпеки та одночасно економічної ефективної роботи. Важливим моментом при вирішенні цього завдання стає впровадження систем управління виробничими засобами та активами підприємства, що складають невід'ємну частину виробничого процесу та дозволяють збільшувати виробничу потужність підприємства за рахунок використання сучасних інформаційних технологій, не вдаючись до закупівель нового обладнання.

Виробнича потужність підприємства нерозривно пов'язана з активною частиною основних засобів і перш за все з робочими машинами і обладнанням. Виробнича потужність у значній мірі залежить від структури основних засобів. Ефективне використання основних виробничих засобів є важливим чинником, що обумовлює результати господарської діяльності» [24].

На сьогоднішній день модель оптимізації використання основних засобів має наступний вигляд (рис. 3.4).

Рисунок 3.4 – Сучасна модель оптимізації використання основних засобів

З рис. 3.4 бачимо, що всі основні засоби беруть активну участь в процесі виробництва і більша частина доходу (виручки) йде на оновлення основних засобів, тобто підприємства втрачають до 30 % прибутку.

Аналіз зносу основних засобів промислових підприємств показує, що знос будівель складає 40%, споруд – 48%, технологічного обладнання – 64%, в тому числі: основного технологічного обладнання – печей і тістомісильних машин – від 60 до 80%, а на окремих підприємствах – до 100% .

«Ефективність використання основних виробничих засобів базується на стратегії машинотехнічного забезпечення виробництва продукції та поетапному технічному переозброєнні і підвищенні конкурентоздатності продукції.

В сучасних умовах необхідне використання системного підходу, який здійснюється на основі стратегічного контролінгу.

Використання системного підходу в аналізі дозволяє знайти резерви ефективного використання основних засобів, встановити внутрішні системні зв'язки економіки і її елементів, виявити причини неефективного функціонування підприємств» [51].

Аналіз ефективності використання основних засобів промислових підприємств рекомендується здійснювати на підставі розрахунку та оцінювання динаміки традиційних узагальнюючих та часткових показників,

доповнивши їх запропонованими показниками, які враховують віддачу від оновлених та поліпшених основних засобів та енергоефективність використання обладнання в окремих технологічних переділах (рис. 3.5).

Рисунок 3.5 – Вдосконалена методика аналізу ефективності використання основних засобів

Оскільки відтворення основних засобів та ступінь їх використання на промислових підприємствах знаходяться у тісному зв'язку, то досить

важливим напрямком аналізу виступає оцінювання ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів, яке потребує формування відповідного методичного апарату.

«Якщо часткові показники ефективності використання обладнання потрібно визначати за кожним технологічним переділом і видами обладнання, то порівняння змін ефективності використання основних засобів доцільно здійснювати за узагальнюючими показниками.

У формулах розрахунків усіх узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів рекомендується застосовувати величину балансової вартості основних засобів (яка являє собою різницю між первісною вартістю та величиною їх зносу) замість первісної вартості цих засобів, яку найчастіше застосовують у таких розрахунках» [27].

Порядок обчислення узагальнюючих показників, що традиційно використовують для такого аналізу, наведено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Порядок розрахунку традиційних узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів

Показники	Формули розрахунків	Джерела інформації
Фондовіддача	$\frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість ОЗ}}$	$\Phi_{\text{в}} = \frac{\text{ф.2 р.2000 гр.3}}{\text{ф.1 р.1010(гр.3 + гр.4)} \cdot 0,5}$
Фондомісткість продукції	$\frac{\text{Середньорічна вартість ОЗ}}{\text{Виручка від реалізації продукції}}$	$\Phi_{\text{м}} = \frac{\text{ф.1 р.1010(гр.3 + гр.4)} \cdot 0,5}{\text{ф.2 р.2000 гр.3}}$
Фондоозброєність праці	$\frac{\text{Середньорічна вартість ОЗ}}{\text{Середньорічна чисельність виробничого персоналу}}$	$\Phi_{\text{оз}} = \frac{\text{ф.1 р.1010(гр.3 + гр.4)} \cdot 0,5}{\text{чисельність}}$
Рентабельність основних засобів	$\frac{\text{Чистий прибуток підприємства}}{\text{Середньорічна вартість ОЗ}}$	$\Phi_{\text{м}} = \frac{\text{ф.2 р.2350 гр.3}}{\text{ф.1 р.1010(гр.3 + гр.4)} \cdot 0,5}$

Такий підхід виглядає більш коректним, тому що підлягає сумніву можливість і доцільність виробництва продукції на вже спрацьованій частині основних засобів, вартість яких перенесено на раніше виготовлену продукцію.

На ефективність використання основних засобів значний вплив має їх відтворення шляхом оновлення і поліпшення.

Тому групу традиційних узагальнюючих показників використання основних засобів пропонується доповнити показниками ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів (табл. 3.10).

Таблиця 3.10 – Порядок розрахунку запропонованих узагальнюючих показників ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів

Назва показника	Характеристика показника	Формула розрахунку
Фондовіддача оновлених і поліпшених основних засобів $\Phi_{внп}$	Визначає частку виручки від реалізації продукції, що припадає на 1 грн. оновлених та поліпшених основних засобів	$\Phi_{внп} = \frac{\Delta BP}{\Delta OZ_{нп}}$
Фондомісткість виробництва продукції на оновлених та поліпшених основних засобах $\Phi_{мнп}$	Визначає частку вартості оновлених та поліпшених основних засобів, що припадає на 1 грн. приросту виручки від реалізації продукції	$\Phi_{мнп} = \frac{\Delta OZ_{нп}}{\Delta BP}$
Рентабельність оновлених і поліпшених основних засобів $R_{нп}$	Визначає частку чистого прибутку, що припадає на 1 грн. оновлених і поліпшених основних засобів	$R_{нп} = \frac{\Delta \Pi_{п}}{\Delta OZ_{нп}}$
Приріст фондівдачі через оновлення та поліпшення основних засобів $\Delta \Phi_{внп}$	Характеризує частку приросту виручки від реалізації продукції, що припадає на 1 грн. вартості основних засобів з урахуванням оновлення та поліпшення	$\Delta \Phi_{внп} = \frac{\Delta BP}{OZ_{поч} + \Delta OZ_{нп}}$
Приріст (скорочення) фондомісткості виробництва продукції через оновлення та поліпшення основних засобів ($\Delta \Phi_{мнп}$)	Характеризує частку вартості основних засобів з урахуванням оновлення та поліпшення, що припадає на 1 грн. приросту виручки від реалізації продукції	$\Delta \Phi_{мнп} = \frac{OZ_{поч} + \Delta OZ_{нп}}{\Delta BP}$
Приріст рентабельності через заміну та поліпшення основних засобів ($\Delta R_{нп}$)	Характеризує частку приросту чистого прибутку, що припадає на 1 грн. вартості основних засобів з урахуванням оновлення та поліпшення	$\Delta R_{нп} = \frac{\Delta \Pi_{ч}}{OZ_{поч} + \Delta OZ_{нп}}$
ΔBP – приріст виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) у звітному періоді порівняно з попереднім, тис. грн.; $\Delta OZ_{нп}$ – приріст вартості основних засобів через оновлення та поліпшення, тис. грн.; $\Delta \Pi_{ч}$ – приріст чистого прибутку підприємства у звітному періоді порівняно з попереднім, тис. грн.; $OZ_{поч}$ - вартість основних засобів на початок звітного періоду.		

«Перспективним напрямком подальших досліджень можна вважати аналіз взаємозв'язку між процесами відтворення і використання основних засобів» [34].

Результати розрахунку узагальнюючих показників ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів для ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» за 2019-2021 рр. наведені в табл. 3.11.

Таблиця 3.11 – Динаміка узагальнюючих показників ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання» у 2019-2021 рр.

Назва показника	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Фондовіддача оновлених і поліпшених основних засобів Фвнп, грн./грн.	0,35	-2,56	-1,49	0,16	1,63
Фондомісткість виробництва продукції на оновлених та поліпшених основних засобах Фмнп, грн./грн.	2,88	-0,39	-0,67	6,31	0,62
Рентабельність оновлених і поліпшених основних засобів Рнп, грн./грн.	-1,76	2,22	2,89	18,46	0,15
Приріст фондovіддачі через оновлення та поліпшення основних засобів ΔФвнп, грн./грн.	-0,05	0,25	0,16	0,001	0,45
Приріст (скорочення) фондомісткості виробництва продукції через оновлення та поліпшення основних засобів ΔФмнп, грн./грн.	-21,64	3,95	6,43	1163,65	2,20
Приріст рентабельності через заміну та поліпшення основних засобів ΔРнп, грн./грн.	0,23	-0,22	-0,30	0,10	0,04

З табл. 3.11 видно, що у 2017-2021 рр. відбувалось коливання у динаміці узагальнюючих показників ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів, які поступово то зростали, то скорочувалися на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання». У 2021 р. намітились позитивні тенденції в показниках ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів. Введення сучасного обладнання

дозволить збільшити випуск високоякісної продукції.

За результатами проведеного аналізу ефективності використання основних засобів із застосуванням запропонованої методики розрахунків виявлено позитивну тенденцію до поліпшення відповідних показників, а також відновлення тенденції до покращення цих показників у 2021 р. За рекомендованими до застосування показниками ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів проаналізовано динаміку їх зміни на ТОВ «Запорізький завод високовольтного обладнання». Серед резервів підвищення ефективності використання основних засобів підприємств найбільш вагомими є реалізація програм по оновленню і поліпшенню технологічного обладнання, що забезпечує підвищення якості продукції, енергоефективність діяльності та екологічну безпеку виробництва з поступовим виведенням з експлуатації фізично зношених та морально застарілих основних засобів; оптимізація рівнів завантаження наявних виробничих потужностей для прибуткової фінансово-господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

Основні засоби формують матеріально-технічну базу підприємства. Від правильного та раціонального обліку основних засобів залежить процес їх відтворення, поповнення, оновлення та в кінцевому рахунку – забезпеченість підприємства конкурентоспроможними, сучасними засобами праці.

На підставі проведеного аналізу підходів до визначення поняття «основні засоби» сформовано власне визначення, а саме: основні засоби – це частина майна, що використовується як засіб праці та призначена забезпечувати виробничі, адміністративні й соціально-культурні аспекти господарської діяльності підприємства протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл. Запропоноване визначення на відміну від існуючих, розкриває сутність поняття на підставі комплексного підходу до оцінки використання основних засобів у господарській діяльності підприємств.

Обґрунтовано, що в основу класифікації операцій з використання основних засобів як об'єктів обліку й аналізу на промисловому підприємстві має бути покладений критерій впливу основних засобів на результати господарської діяльності. Згідно із цим критерієм виділено дві групи операцій. До першої групи відносяться операції щодо зміни вартості основних засобів, які, в свою чергу, поділяються на операції нарахування амортизації та операції поліпшення основних засобів. До другої групи відносяться операції щодо обслуговування основних засобів, які також поділяються на дві групи: операції підтримання основних засобів у робочому стані, їх поточне обслуговування та операції забезпечення збереження основних засобів. Практичне застосування даної класифікації дає можливість сформувати повну й неупереджену інформацію про вплив операцій використання основних засобів на результати господарської діяльності промислових підприємств у системі відповідних рахунків бухгалтерського обліку.

Визначено, що бухгалтерський облік основних засобів на підприємстві ведеться по всіх існуючих аспектах відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 7 «Основні засоби» та діючого законодавства. На підприємстві бухгалтерський облік автоматизований. Аналітичний та синтетичний облік основних засобів на підприємстві організований з урахуванням специфіки його діяльності і визначений в обліковій політиці підприємства.

Встановлено, що розробка організаційно-методичних підходів до формування облікової політики підприємства в частині обліку основних засобів є запорукою ефективності їх використання. На підставі проведеного дослідження визначено складові щодо обліку основних засобів, які мають забезпечити реалізацію наступних завдань: надавати своєчасну, об'єктивну, неупереджену, доцільну та повну інформацію як про фінансово-господарську діяльність промислового підприємства в цілому, так і про основні засоби, зокрема, для прийняття ефективних управлінських рішень.

Проведений аналіз основних засобів товариства свідчить про достатній рівень забезпеченості основними засобами, їх відповідності вимогам технічного прогресу та оптимальним параметрам виробництва. В структурі основних засобів підприємства провідне місце займають будинки та споруди (23,3%) і машини та обладнання (73,9%), але технічний стану має незадовільний рівень. Темпи росту фондоозброєності випереджають темпи продуктивності, що є негативним фактором діяльності. При розрахунку завантаженості основних засобів, було виявлено, що вони завантажені не повною мірою, оскільки було знайдено резерви по випуску продукції.

На ефективність використання основних засобів значний вплив має їх відтворення шляхом оновлення і поліпшення. Тому групу традиційних узагальнюючих показників використання основних засобів запропоновано доповнити показниками ефективності використання оновлених і поліпшених основних засобів. Серед резервів підвищення ефективності використання основних засобів найбільш вагомими є: реалізація програм по оновленню і

поліпшенню технологічного обладнання, що забезпечує підвищення якості продукції, енергоефективність діяльності та екологічну безпеку виробництва з поступовим виведенням з експлуатації фізично зношених та морально застарілих основних засобів; оптимізація рівнів завантаження наявних виробничих потужностей для прибуткової фінансово-господарської діяльності.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / Г.В. Даценко та ін. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2021. 416 с.
2. Антонова Л. В. Вдосконалення систем управління та обліку процесів відтворення основних засобів підприємства як складових стратегії розвитку діяльності. *Економіка та держава*. 2017. № 9. С. 16-20.
3. Атамас П.Й., Лисиченко О.О., Атамас О.П. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 356 с.
4. Багрій К.Л. Порівняльна характеристика методик проведення аналізу ефективності використання основних засобів у системі управління підприємством. *Економічні науки*. 2016. Вип. 1. С. 194-200.
5. Бойко Р. В., Воронко Р. М., Редченко К. І., Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Економічні науки. №70, 2022. С.13-19.
6. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2013. Вип. 2 (23). С.22-36
7. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : Рута, 2006. 832 с.
8. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Т.В. Давидюк, О.В. Манойленко, Т.І. Ломаченко, А.В. Резніченко. Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с.
9. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : підручник / Є. М. Романів та ін. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 772с.
10. Васильківський Д. М. Аналіз ефективності використання основних засобів промислових підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2018. № 3(2). С. 61-64.

11. Велика Я.С. Якубенко Ю.Л. Організація обліку основних засобів на підприємстві та її удосконалення. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств* : тези доп. V Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. Дніпро : ННІЕ, 2020. С. 10-13.
12. Верига Ю.А., Виноградова М.О., Гладких Т.В., Гусакова О.С. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 520 с
13. Вигівська І.М. Типізація операцій з експлуатації та вибуття основних засобів: напрями удосконалення бухгалтерського обліку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2016. №3. С. 3-12.
14. Гавриловський О. С., Стащенко Ю. В. Поняття «необоротні активи» в обліковій практиці. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 19. С. 498–502. URL : <http://global-national.in.ua/archive/19-2017/96.pdf>
15. Гарасим П.М., Кізіма А.Я. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2015. 288 с.
16. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: практ. посіб. Київ : Лібра. 2016. 840 с.
17. Голов С.Ф. Костюченко В.М., Кравченко І.Ю., Ямборко Г.А. Фінансовий облік : підручник. Київ : Лібра, 2015. 976с.
18. Грицаєнко Г.І., Грицаєнко М.І. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Мелітополь : Видавництво «Люкс», 2021. 260 с.
19. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2016. 424 с.
20. Демиденко С.Л. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Черкаси : ЧДТУ, 2020. 199 с.
21. Довгалюк Н.В. Ефективність використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Центрального Полісся : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Житомир, 2010. 20 с.

22. Довжик О.О., Гапонюк А.І. Особливості обліку основних засобів у сучасних умовах господарювання. *Інфраструктура ринку*. 2018. №25. С. 803-807.
23. Долішня Т.І. Міжнародний досвід обліку основних засобів: порівняльний аспект. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 28(2). С. 126-129.
24. Дробязко С.І., Конопля М.О. Організація і методика обліку основних засобів підприємства та аналіз ефективності їх використання. *Вісник університету «Україна» (Серія «Економіка, менеджмент, маркетинг»)*. 2019. №3 (24). URL : <https://economics.com.ua/s9-organizaciya-i-metodika-obliku-osnovnih-zasobiv-pidpriemstva-ta-analiz-efektivnosti-yih-vikoristannya>
25. Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В.Д. Базилевича. Київ : Знання-Прес, 2007. 719 с.
26. Єлісеєва О. К., Яресько А. М. Методи оцінки основних засобів в умовах законодавчих змін: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економічний форум*. 2017. № 1. С. 223-230.
27. Єршова Н.Ю., Портна О.В Аналіз господарської діяльності : теорія та практикум : навч. посіб. Львів : Видавництво « Магнолія», 2020. 312 с.
28. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури. 2017. 368 с.
29. Засадний Б. А. Облікова політика компаній в умовах застосування МСФЗ. *Економіка*. 2014. № 10 (163). С. 17–22.
30. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. Міністерством фінансів України 30.11.1999 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. (дата звернення: 15.11.2023)
31. Іонін Є. Є., Горбачова Л. В. Облік основних засобів: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. № 10. С. 153–157.
32. Іщенко Я.П., Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік I : підручник. Вінниця : Видавництво ФОП Кушнір Ю.В., 2020. 496 с.

33. Каменська Т. О. Формування облікової політики згідно з МСФЗ. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2015. № 2. С. 71–81.
34. Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 156 с.
35. Класифікація основних засобів. URL : <http://fingal.com.ua/content/view/775/35/1/1/> (дата звернення: 15.11.2023).
36. Кононова І. В., Бакум А. О. Особливості обліку та аудиту основних засобів згідно з міжнародними стандартами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6 ч. 2. С. 19–23.
37. Косміна Р. М. Бухгалтерський облік. Київ : Вища школа, 2016. 274 с.
38. Кравченко М.В., Дроздова Ю.А. Складові управління процесом обліку основних засобів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 14. Ч. 1. С. 164-167.
39. Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Гудзь Н.В. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 481 с.
40. Леонова Ю.О. Особливості обліку основних засобів в умовах дії податкового кодексу України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №16. С. 872-876.
41. Лобода Н. О., Чабанюк О. М. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Алерта, 2022. 224 с.
42. Любар О.О. Амортизація: економічна сутність, особливості нарахування та відображення в бухгалтерському обліку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 117-131.
43. Мазур А.М. Амортизаційна політика: теоретичні аспекти та роль у підвищенні ефективності діяльності суб'єктів підприємництва. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 5(05). С. 294-298.
44. Мазуркевич І.О. Теоретичні аспекти відтворення основних засобів на

- підприємстві. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 4. С. 53 – 56
45. Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2008. 312 с.
46. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затв. наказом Міністерства фінансів України № 11 від 23.01.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text> (дата звернення: 25.11.2020).
47. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби». URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014. (дата звернення: 15.11.2023).
48. Міжнародні стандарти фінансової звітності та бухгалтерського обліку. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408 (дата звернення: 25.11.2023).
49. Можарівський С. В., Романчук К. В. Огляд методів амортизації основних засобів в Україні та країнах Європи. *Економічний розвиток європейських країн в контексті інтеграційних процесів: уроки для України: тези виступів Всеукраїнського молодіжного економічного форуму*. Житомир: ЖДТУ, 2016. 214 с. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/96-1.pdf>
50. Мордвінцева Т.В., Стулей К.О. Основні засоби підприємства: економічна сутність. *Сталий розвиток економіки. Міжнародний науково-виробничий журнал*. 2013. №8. С. 90-96.
51. Мороз Т. М. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами. *Облік, аналіз і контроль в умовах сучасних концепцій управління економічним потенціалом і ринковою вартістю підприємства* : зб. наук. пр. ЖНАЕУ. 2017. Т. IV, ч. II.С. 28–31.
52. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств : підручник. Київ : Центр навчальної літератури. 2015. 503 с.

53. Овсюк Н.В. Афанас'єва І.І. Звірюк О.Р. Облік і оподаткування операцій з основними засобами в умовах МСФЗ та національного податкового законодавства. *Економічний простір*. 2022. №180. С. 202-207.
54. Озеран А. В. Коршикова Р.С. Гармонізація вимог П(С)БО України із МСФЗ щодо обліку основних засобів. *Науково-практичне видання «Незалежний аудитор»*. 2016. № 15 (І). С. 54-61.
55. Отрошко О. В. Основи економічної теорії : навч. посіб. Київ : Знання. 2016. 334 с.
56. Павелко О. В., Романець О. В., Чабар Ю. О. Організація бухгалтерського обліку основних засобів підприємств та суб'єктів державного сектору: напрями удосконалення. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2021. №4 (96). С. 245-267.
57. Петренко А. Я., Попова В. Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. №18. С. 994-1001.
58. Пирець Н.М., Псюк Ю.А. Порівняльний аналіз національних та міжнародних стандартів обліку основних засобів. *Інноваційна економіка*, 2013. № 6. С. 325–330. URL : [file:///C:/Users/Mather/Downloads/inek_2013_6_79%20\(1\)](file:///C:/Users/Mather/Downloads/inek_2013_6_79%20(1)).
59. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затверджено наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.1999р. №291. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 15.11.2023).
60. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.11.2023).
61. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства : в 2 т. Київ : Хвиля-Прес, 2005. Т. 1. 649с.
62. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : затв. наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення:

25.11.2023).

63. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92, URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03> (дата звернення: 15.11.2023).
64. Польова Т. В., Рагуліна Ю. С., Щолокова В. С. Окремі аспекти методики обліку основних засобів підприємства. *Агросвіт*. 2022. №19. С. 98-103.
65. Попович В.І. Облік основних засобів: порівняльний аналіз МСБО та ПСБО URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Management/2013_721/41.pdf.
66. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.11.2023).
67. Пуйда Г.В. Амортизаційна політика як ключовий елемент управління технічними ресурсами підприємства. *Бізнес Інформ*. 2015. №1. С. 226–231.
68. Рибченко М.Ф. Проблеми та шляхи вдосконалення обліку основних засобів. *Держава та регіони*. 2017. №6. С.134 - 137
69. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2015. 578 с.
70. Степаненко О. І. Документування операцій у процесі експлуатації основних засобів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 24. Ч. 3. С. 86-94.
71. Феофанова І., Антонова О. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. №11 (87). С. 205-208.
72. Хом'як Р.Л., Лемішовський В.І. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2009. 1224 с.
73. Чернишенко Я. Г. Формування облікової інформації про придбання та

- введення в експлуатацію основних засобів підприємства. *Молодий вчений*. 2016. № 6 (33). С. 135-141.
74. Чубарь О.А. Фінансовий облік : навч. посіб. Дніпропетровськ : Акцент ПП, 2017. 620 с.
75. Шкарбан С. І. Економічний аналіз : навч. посіб. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. 385 с.
76. Cole W. M. Accounts their construction and interpretation for business men and students of affairs. Boston: Houghton Mifflin Company, 1908. 345 p.
77. Panasyuk V. M., Ovsiuk N. V., Volchek R. M., Azarenkov G. F., Volenshchuk N. A., Tyvonchuk O. I. The Process of Forming Accounting Policies of Ukrainian Enterprises by International Financial Reporting Standards. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. № 9 (5). pp. 1199–1211.
78. Paton W. A. Accounting theory: with special referenceto the corporate enterprise. New York : The Ronald Press Company, 2010. 499 p.
79. Paton W. A., Stevenson R. A. Principles of accounting. The Macmillan Company, 2008. 685 p.
80. Sprague Ch. E. The philosophy of accounts. Fourth edition. / Charles Ezra Sprague. New York: The Ronald Press Company, 2011. 182 p.